

א. עץ-הדר

יונת-הדר

מי אלה כעב תעופינה
וכיונים אל ארובותיהם"
(ישעיהו ס"ח.)

יונת-הדר אר

מאת

אברהם עז-הדר

ירושלים - תרצ"ט.

הזכויות שמורות למחבר
Copyright by the Editor, 1939

הוצאת המחבר

דפוס ארץ-ישראל, ירושלים, טל. 2013

Printed in Eretz-Israel (Palestine)

לזכר

ר' מאיר שעהנבוים ז"ל
למלאח מאה שנה לעלייתו לארץ.

ולזכר בנו יחידו

ר' ישראל הרים ז"ל
שנפל קרבן על מזבח המולדת
ב"י ניסן תרמ"א, בהגינו על
שכונת מאה שערים בירושלים.

ה ת ו כ ז :

9	— — — — —	יהושע אלוף	**
15	— — — — —	מבוא	פרק א'
22	— — — — —	מפלאי יונת הדאר	ב' "
29	— — — — —	סימניה המיוחדים של יונת הדאר	ג' "
33	— — — — —	השובך ונקיונו	ד' "
36	— — — — —	החזונה	ה' "
51	— — — — —	תהליך הרבוי וגדול הגוזלים	ו' "
60	— — — — —	אלוף היונה ופתוח כשרון ההתמצאות (אוריאנטציה)	ז' "
61	— — — — —	הנשירה (Mauser)	ח' "
70	— — — — —	מחלות היונה והטפול בהן	ט' "
	— — — — —		סכום

התמונות המובאות בספר הזה.
צולמו ע"י המחבר

* *
*

שני המושגים „חלוקי“ ו„משוגע לדברי“ השגורים בפי הקהל שלנו בארץ, שניהם שמות נרדפים הם. הראשון קצת בעל דרישות נשגבות מדי, השני המוני במקצת. לפעמים אפילו פוגע, אבל שניהם כאחד מסמלים תכונות נעלות בעקרון, אמונה מלאה ברעיון קבוע ושאיפה עקשנית ומתמדת להגשמתו.

ומתוך הנחה זו הנני שמח לקדם בברכה חוברת זו הבאה להוסיף עוד נדבך לבנין הארץ ושכלוליה.

הנושא הוא חדש אצלנו וראוי להערכה מיוחדת. הוא צריך לעורר תשומת לב רבה מצד מחנכי הנוער שלנו בארץ. בשני כוונים ראשיים יש לדעת, לטפח את הרעיון של הטפול ביוני-הדאר כאן.

חסרים אנו כאן במדה נכרת קשרים אמיצים אל הטבע: החי והצומח. כידוע, מטפלים בהרבה בתי-ספר שלנו בפנות-החי. רבים הם מאמצי המורים לטפח בקרב ילדינו רגשי אהבה וקרבה אל הטבע, אבל לא הרבה השגנו בכוון זה. היונה, העוף הזך והתמים שזכתה לכל כך הרבדה תארים נאצלים בספרותנו, טרם כבשה לה את מקומה המתאים בחיינו בארץ.

עוף קטן וצח זה, שהביא ראשון לעולם את בשורת החיים לאחר המבול, שנועד כאלו מלכתחילה להיות מבשר

האור והגאולה (כפי שהקוראים יוכחו מתוך חוברת זו) כמעט שאינו בנמצא בחיי ילדינו פה.

יוני-הדאר משמשות את אחד מענפי הספורט העדינים ביותר. ואם גם אין לציין מה הם השרירים הבאים לידי פעולה בספורט זה. ברור שהוא מכניס רעננות בנפש ובגוף. רבים הם עמי אירופה ואמריקה שספורט זה נפוץ אצלם מאד. גם כיום לאחר התפתחות הטכניקה, שכלולי הדאר, האוירונים, האתות וכל מיני הקשר השונים, מביאה היונה הקטנה תועלת רבה בשעות קשות, ובמקרים רבים יכולה רק יונת-הדאר למלא את התפקיד המכריע והאחראי ביותר. כמו כל רעיון חדש כן גם זה יתקל בודאי בקשיים ומעצורים רבים. אבל הנני לחזק בזה את ידיו של המחבר שלא ידע לאות וטרח ויגע עדי הצליחו להביא לפנינו חוברת מענינת זו.

בטוחים אנו שקול קורא חשוב זה הנשלח בכנפי אגרת זו של "יונת-הדאר", ימצא את ההד המתאים בלב ילדינו ונערינו ויפתח פתח חדש לטפוח וגדול צפור חביבה זו בהמון. יישר כחו של המחבר שהביא לנו אגרת חשובה זו. הנני מאחל לו ולנו תוצאות מעשיות ברוח חוברת זו. ירושלים ט"ו בשבט תרצ"ט.

יהושע אלוף

מפקח-מדריך לחנוך הגופני
בבתי-הספר של כנסת ישראל

פרק א.

מבוא

סגלותיה של היונה במלוי שליחויות היו ידועות עוד בימים קדומים. בספרותנו העתיקה נזכרת היונה פעמים לא-מעטות. לראשונה אנו מוצאים אותה בתיבת נח: היונה יוצאת פעמים אחדות בשליחות בעליה, „לראות הקלו המים“. לבסוף היא שבה אל התיבה, „והנה עלה זית טרף בפיה“¹, וחז"ל מעירים על פעולתה זו של היונה לאמר: „אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, יהיו מזונותי מרורים כזית זה ומסורים בידך, ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר-רודם“. בטוי נפלא זה אין כמוהו ממצה את חריצותה של היונה, אוהבת העבודה ושונאת הבטלה.

תקופת נעוריה של היונה קצרה. בת חמשה-ששה חדשים, בערך, היא כבר מכניסה את צוארה בעול חיי המשפחה; דואגת לבנין הקן. בבכרה אותו על כל קן אחר שהוכן למענה בידי אחרים; דואגת לגדול הגוזלים. להספקת מזון ומים, (שלצרך השגתם יש שתאלץ לנדוד למרחקים).

את נאמנותה של היונה למכורתה ולחיי השובך, מביע

(1) בראשית ו', י"ט.

יפה הפסוק: „מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם“¹), המכוון לשיבת ציון, שיבת ישראל אל מולדתו. המשפט „ומפריחי יונים פסולים לעדות“²), הוא עדות נאמנה שכבר בתקופה ההיא שמשו היונים לתחרויות האספורט. המשנה אומרת: „אלה הם הפסולים—המשחק בקוביא, והמלוה ברבית ומפריחי יונים“ וכו' ³), „ומפריחי יונים, אית דמפרשי מין ממיני השחוק. אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך“. (ר"ע מברטנורא). לשם האספורט הנ"ל צריכים היו להרגיל את היונה לחזור אל השובך. הגה כי כן, כבר אז גלו את סגולותיה אלה. —

בתקופה יותר מאוחרת נזכרת היונה בתפקיד דור, באחד משירי „בן תהילים“ לרבי שמואל הנגיד „שלח יונה מבשרת“. בשיר זה הוא מספר ליוסף בנו על נצחונו במלחמת בדיס מלכו. נביא כאן את הקטע המענין אותנו בקשר עם הפרק הזה.

וְאִם הִיא לֹא מִסְפָּרֶת,	שְׁלַח יוֹנָה מִבְּשָׂרָת,
כְּנִפְיָהּ מִחֶבְרָת,	בְּאֶגְרֵת קִטְנָה אֶל-
וּבְלִבּוֹנָה מְקַטְרֵת;	מֵאֲדָרֶת ⁴ בְּמִי כְרָפוֹם
שְׁנָה אוֹתָהּ בְּאַחֲרָת,	וְעַת תְּעוֹף וְתִתְנַשֵּׂא
וְאִם תִּפֹּל בְּמִכְמָרֶת,	לְמַעַן אִם פָּגְשָׁה נֶץ
תְּהִי שְׁנִית מִמְהָרֶת.	וְתִתְאַחֵר וְלֹא תַחִישׁ—

(2) עדויות ב', ג.

(4) מבושמת.

(1) ישעיהו ס', ה.

(3) סנהדרין ג', ג.

וְעַתָּה תִּגַע לְסֵף יוֹסֵף
וְעַתָּה תִּירַד צִלֵי יָדָיו

וַיִּתֵּיר אֶת כְּנָפֶיהָ
וַפֶּה יִקְרָא בְּאַגְרָתָהּ :

וכן שרתה היונה את האדם ע"י נאמנותה לסגלותיה
הטבעיות ולמולדתה.

מולדתן של יוני הדאר הוא המזרח. כבר באמצע
המאה השתים עשרה הכירו — הכליפים בבגדד והסולטנים
במצרים — ביונה את השליח הנאמן והזריז ביותר. לשם כך
נבנו במצרים מגדלים מיוחדים שבהם אלפו את היונים.
בשנת 1288 היו בקהיר 1900 יונים מאומנות.

הסולטן נור א-דין, כובש דמשק וסולטן חלב (מת בשנת
1174) השקיע הרבה עמל וכסף כדי להפיץ בארצו את השמוש
ביוני הדאר; בשנת 1146 בנה תחנות רבות שם אלפו את
היונים. בגדד שמשה צומת הדרכים של דאר אוירי זה,
שרות הדאר עבדה באופן רגולרי וקבוע. בעד זוג יונים
מאומנות שלמו אז 1000 מטבעות זהב. סוריה שמשה ומשמשת
עוד כיום מקום לגדול רציני של העוף הנפלא והעדין הזה.
ישנם כמה גזעים הנקראים על שמה, ורובם ככלם משובחים
מאד. מראיהן החצוני של היונים האלה נהדר וכשרונותיהן
מצוינים. היונה הדמשקאית למשל: (col. dom. damascena),
יונה קטנה ועדינה, גדולה כגודל יונת השחף, צבעה כצבע הכסף
הלבן, שני פסים שחורים עוברים לרוחב כנפיה ופס שחור לה
לרוחב זנבה — בקצהו. ראשה קטן ומעוגל יפה, מקורה קטן

ועדין, עיניה גדולות וצבען כצבע תפוח הזהב. טבעת בשרית
כצבע השויף מקיפה את העין. תעופתה קלה, היונה עדינה
ומצודדת את הלב. הערבים קוראים ליונה זו בשם "בוז".

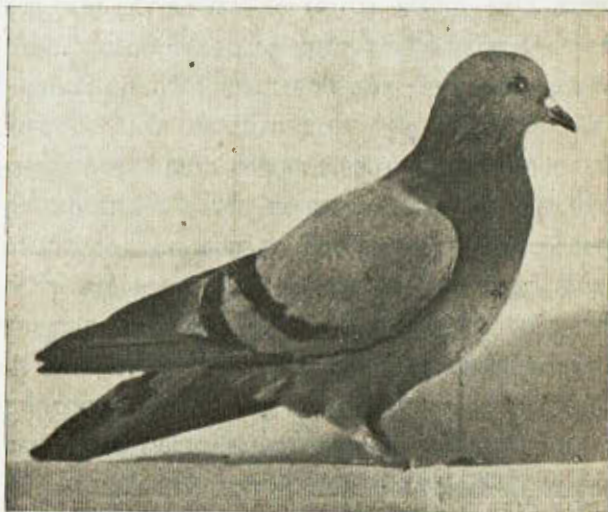
כמו כן אנו מכירים את היונה הסורית בעלת פימת
הצואר (Col. Dom. Verr Paleaxata) בגרמנית Syrische
Wammentaube, בצרפתית Voyager de Beyrouth. גודל
היונה כגודל יונת הדאר. צבעה כחול, שני פסים שחורים
עוברים לרוחב כנפיה, נוצות אברתה הראשונות לבנות, מצחה
עד למרכז העינים לבן ובהרת לה לבנה מתחת לתפוחת
האזנים. היונה מצטיינת ביפיה, באצילותה ובכשרונותיה
הטובים. בכלל מענינת יונה זו מאוד. הערבים קוראים לה
"בירותי" או "אבו סבך" ורואים בה סמן טוב ("אבו סבך"
מלשון צפרא טבא, כי סמן טוב הוא לפגוש ביונה זו מיד
לאחר קימה).

גם בפרס היה נפוץ השמוש ביוני הדאר. למטרה זו
השתמשו שם ביונה הפרסית המפורסמת. יונה זו פרצה קדמה
וצפונה והגיעה עד ליפאן.

רק באמצע המאה השש עשרה הגיעו יוני הדאר
הראשונות לאירופה, ובשנת 74-1573 נבנו בהולנד ובבלגיה
התחנות הראשונות לאלוף היונים, ובשנת 1818 נוסדה בהולנד
ההתאגדות של חובבי יוני הדאר.

לשרות האספורט והדאר השתמשו ביונים ממינים
שונים. באזורי הים התיכון, קרוב הדבר, שהשתמשו לרוב
ביונת הסלעים השכיחה. גם בערי הארץ נמצאות כיום

להקות גדולות של יוני הסלעים. צבען כחול-אפור ושני

1. יונת הסלעים (בת 5 חודשים)

קיים שחורים עוברים לרוחב כנפיהן. בערים הן שוכנות בגגות הבתים, לרוב באלה שרגל אדם נדירה שם, (בגגות הבתים שתקרותיהם בנויות "פּלֶפּוֹן"). במהירות מפתיעה הן מבחינות ומוצאות את הגגות האלה. כמו כן הן שוכנות על המגדלים הגבוהים ובנקיקי סלעים.

יונה זו מחוננת בכשרון רב של התמצאות. היא בעלת כנף חזקה וחזה רחב ובריא בחור יונת-בר קשה מאד לתרגילה אל השובך. אהבתה הגדולה אל החפש נוטעת בה את השאיפה לנדודים.

עוד מינים של יונים שמשו למטרת האספורט והדאר, ובלי ספק נעשו בכל התקופות נסיונות של הצלבות יונים מגזעים שונים, המצטינים בתכונות שונות. המטרה הייתה לקבל מכל אחת מהן את הטוב ואת המעולה למען יצירת גזע משובח. אולם בכל אלה לא נמצא הגזע הידוע לנו כיום. כשרון התמצאותה של היונה בתקופה ההיא, היה בו כדי להחזיר את היונה ממרחק שלא עלה על 100 ק"מ, בערך. לא כן בימינו. בזכותה של בלגיה שהקדישה ומקדישה עוד כיום למקצוע הנדון הרבה עמל ומרץ, נשתפר בהרבה גזע יוני דהדאר, וכשרון התמצאותה של היונה מאפשר לה לשוב ממרחקים העולים הרבה על 1000 ק"מ. הטורח שהעם הבלגי טרח למען היונה האנטרופית משתלם יפה. ענף יוני-דהדאר מעשיר את מחזור הכספים הלאומי במאתים מליון פרנק, כפי שמראה הסטטיסטיקה הבאה :

לפי הספירה ישנם בבלגיה 90 000 מגדלי יוני-דאר, אשר לכל אחד מהם בממוצע 35 יונים. חושבים את המספר הכולל בכל המדינה בממוצע 3 מליונים יוני-דאר. לכלכלת כל יונה דרושים $1\frac{1}{2}$ סנט ליום, המצטרפים בשנה לשעור של 5.5 פרנק ליונה. אומדים את ההוצאה הכללית לגרעינים בסך 16 מליון פרנק. אשר להעברת היונים ממקום למקום לשם אלוף ולשם התחרויות, מראה סטטיסטיקה משנת 1908, שהדאר העביר אותה שנה 2,985,000 ק"ג של יונים אשר דרשו מאת מגדלי היונים תשלום בסך 8,211,000 פרנקים. כמובן יש להוסיף לסכומים הנ"ל את התשלומים בעד בנית ארגזי נסיעה בשביל היונים, התשלומים לבתי-החרשת בעד מאות האלפים

של טבעות המתכת וכדומה, כל הסכומים מצטרפים ל-200 מליון פרנקים.

בזמן המלחמה העולמית שמשו יוני-הדאר את הצבאות של כל הארצות אשר לקחו חלק בה, ולא פעם הצילה יונה חייו של גדוד שלם.

כיום משמשת היונה את הדיגים היוצאים בסירותיהם אל לב ימים, לא אחת יקרה שעוף צנוע זה ממלא את שליחותו באמונה ומביא בכנפיו חיים לדיגים הנתונים לגורל סערה. היונים משמשות גם את המשטרה והצבא בכמה ארצות. באמריקה וביאפאן משרתות היונים בהצלחה רבה גם את מערכות העתונים הגדולות. בגרמניה קיים חוק, שלפיו חייב כל מגדל יוני-דאר להיות חבר לפדרציה של מגדלי יוני-הדאר, ובמקרה מלחמה, הוא מתחייב להעמיד את היונים שלו לשרות הצבא, ברגע שתבא דרישה על כך. כנגד זה הוא נהנה מהנחות ההעברה וכדומה.

כיום משמשת יונת-הדאר גם את אחד מענפי האספורט האצילים ביותר, היא מרתקת אליה את חובבי הטבע בפלא הטמיר שבעריגתה העצומה אל מולדתה.

פרק ב.

מפלאי יונת-הדאר

רבים הם מעשי הגבורה של יונת-הדאר, על ידם הצילה את חייהם של המוני נפשות. רבים הם פלאי הגבורה וההצלחה. שבאו לידי גלוי על ידי צפור-פלאים צנועה ונאמנה

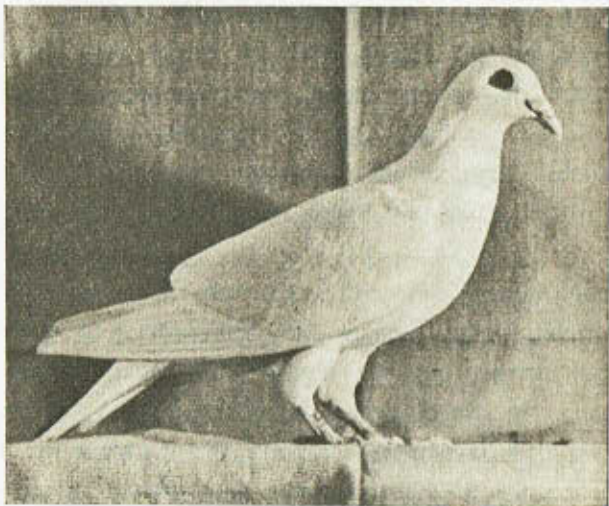
זו בשרותה הנפלא לאדם. פלאי שרותה של יונת-הדאר הם מעשי יום יום ושעה שעה. כפעם בפעם הננו עדי קריאה לידיעה בעתון פלוני על יונה שהצילה חייו של נוטה למות, חייהם של נרדפים, של דייגים נוטים לצלול תהומה. מי ימנה מספר להמון הידיעות מסוג זה. קהל הקוראים קורא בהן, מלוה לפעמים את קריאתו במלת השתוממות ועובר לסדר יומו. לא כן אותם האנשים אשר מאורע זה מעורר בקרבם זכר סכנה שניצלו ממנה בזכות היונה; לבם הם מתמלא המית אהבה והודיה ממעמקים לעוף יקר-נפש זה. זמן רב הם מהפכים ומהפכים בפרטי הידיעה ובפעם המאה ואחת יסיקו בינם לבין נפשם כי אם יש מי הזכאי להתכבד בפרס השלום הרי זו — יונת-הדאר ...

חבל רק שלא רבים עדיין (ובארצנו, לדאכוננו, מעטים מאד) היודעים להוקיר כראוי לו, את המלאך הגואל הזה בדמות יונת-הדאר.

נביא נא כאן מעט מזעיר מהמון העובדות הקימות על ידידת-האדם התמה, הצנועה והמסורה. בדמות יונת-הדאר זה לא מכבר נתפרסמה ידיעה באחד מעתוני הילדים המופיעים בארץ על יונים המסיעות להצלת דייגים בניו ג'רסי. כפי שכבר דובר בפרק הקודם, נוהגים הדייגים לקחת אתם יונים בצאתם אל הדיוג. בעזרתן הם מודיעים למשפחותיהם ולחבריהם על היבשה, מכל המוצאות אותם על היס. כך הצליחו היונים להציל את חיי הדייגים שלוש פעמים במשך העונה שעברה. בזמן שספינותיהם היו טרופות בלב ים סוער.

מיד כשנתקבלו הידיעות מפי יונת-הדאר על האסון המתרגש
לבא על הדיגים, נשלחו אליהם סירות הצלה.

לפני ימים מספר מצאנו שוב ידיעה, במקום צנוע,
בשולי אחד העתונים היומיים המופיעים בארצנו, על
יונה שהודיעה לעיר הבירה פרג על מציאותם של גולים
במספר 248 נפש, ביניהם ישיש בגיל 84 ש, שנמלטו
מידי רודפים בממלכת הרשע. נודדים ותועים ביערות על
גבולות חבל הסודטים, מצאם אכר גרמני אחד שצלם אליהם

2. יונת-דאר לבנה, עיניה שחורות, גילה 7 חדשים

טרם נמחה מעליו, ברחמיו הרבים נתן להם את היונה
אשר הביאה להם רוחה.

השמוש ביונים לא פחת למרות השכלולים הרבים
שבטכניקה. היונה היא גם כיום המסייעת הנאמנה ביותר
לאדם. ולא זו בלבד! בה במדה שהטכניקה מתקדמת,
מתפתחים גם כשרונותיה של היונה, המוסיפה לגלות לפנינו
סגולות כמוסות. אף למלחמה זו, אשר מכינים לנו עריצי
עולם, מובאת היונה בחשבון. היא תשמש אף כאן גורם חשוב
ברשת הקשר, על אף כל החדושים ברדיו, בטלפון ובטלגרף.
בשרות המלחמה אנו פוגשים את היונה כבר בשנת
1574, בשעה שהעיר לִיֶדֶן היתה במצור, חומותיה כמעט
נהרסו ותושביה עמדו להכנע, הביאה להם יונה את הידיעה,
שצבא העזרה נמצא במרחק שעתים מן העיר...

בזמן המהפכה הצרפתית כשהמלכה מריה אנטואנט
היתה כלואה בֶּטְמֶפֶל, קשרה קשרים עם יועציה באמצעות
יונים.

כמו כן אנו פוגשים את יונת-הדאר ממלאת תפקיד
ראשי בבית הרוטשילדים בזמן מלחמת נפוליאון הראשון.
בשנת 1815 קבל נתן רוטשילד באמצעות יונת-דאר ארת
הידיעה על מפתחו של נפוליאון בֶּוֹטְרֶלו, שלושה ימים בטרם
הגיעה לבירות אירופה. רוטשילד לא רצה לנצל את הידיעה
לתועלתו הפרטית דוקא, ומסרה לממשלה האנגלית למחרת
היום. הממשלה סרבה להאמין לדבריו, ומה גברה התפעלותה
כשידיעה זו נתאשרה אחרי כן.

בתקופה יותר מאוחרת – בשנת 1870 – בימי המלחמה הצרפתית-גרמנית, כתבה היונה את הדף המזהיר הראשון בתולדות צרפת, וזה הדבר :

פריז היתה אז במצור, הקשר עם ערי השדה והממשלה נפסק, ורק הודות ליונים הוקם מחדש. 25 יונים הובאו לתוך כדור פורח והועברו לטורס – מקום מושב הממשלה. ביום 17/10 הוטלה על יונים אלה העברת ההודעות הרשמיות, והן מלאו את תפקידן בנאמנות ובדיקנות מפליאה. המודעות היו כתובות בכתב זעיר מאד, על מגלות. בעזרת פנס קסם היו מקרינים את המודעות בפני הקהל הרחב, כך שפריז קבלה באופן קבוע עתון, שבעזרתו נודע לה על דבר המצב של פעולות הצבא וחיי הארץ. הנסיון היה כל כך משכנע עד שהביא לידי סדור קורספודנציה פרטית בעזרת יונים.

מגלת הדמים של מלחמת העולם 18 – 1914 יודעת אף היא לספר על חיילים-יונים, אשר עמדו במלחמה זו עמידת גבורים בשעת מלוי תפקידן. לא אחת קרה שיונה כפרה בדמה על דם חיילים רבים.

ל.פ. הנשיא של התאגדות מגדלי יוני-הדאר בצרפת אשר לקח חלק במלחמה זו, מעיד על מקרה אחד. שקרה בנוכחותו בזמן ההתקפה החזקה על ורדון. הוא נמצא אז בקרבת אחד השבכים, אשר עמדו לשרות החזית הזו.

“כולנו – מספר הוא – חכינו בקוצר רוח לחדשות משהה-מות אשר לפנינו. והנה נראתה פתאם יונה שלוחה אשר נפלה על מפתן השובך ועקבות דם

“לאורך דרכה. גופה מרוסק כליל. היא מתה בידי
“בערָה שהסירותי את הטלגרמה מעל רגלה השסועה
“אשר רק חוטים דקים קשרוה אל גופה. בטלגרמה
“היה כתוב לאמור: = למרות קריאותינו ובקשותינו
“החוזרות, יורה הארטלריה שלנו עלינו. תקנו את כוון
“היריה, ולא, נפול כולנו קרבנות... יונה אומללה זו
“שלמה בחייה למען הצלת המון מחברינו היקרים.
“הארטלריה קבלה את הידיעה על המקום שכבשו
“החילים ושנתה את כוון היריה. אלה הם, אתם מבינים.
“האסונות הכרוכים במלחמה העזרת והחשוכה, אשר
“בלי יונת-הדאר היו מרובים שבעתים. הרבה תודה
“חייב האדם ליונה.

יוני-הדאר עובדות בדיקנות גם תחת מטר הרמונים,
רסיסי השרפנלות, האבק, העשן. אפילו בשעת הפצת אדי
הרעל, הן ממלאות את שליחותן בנאמנות. לדוגמא נביא כאן
מקרים אחדים מהחזית הצרפתית-גרמנית:

בראשית 1916 התחילה הדרמה הגדולה של מבצר
ורדון. היונים היו המקשרים היחידים בין החזית לבין המפקדה.
והנה יונוגרמה: „מ־פ.ס. גלון. ל־א.מ. פול. הרעשה איומה על
שורותינו, שלחו עזרה תכופה, איני יכול לאסוף את הפצועים
בכוחותי בלבד“.

ממרכז האזור 67, יונוגרמה:

„אבדות כבדות, בבקשה להפעיל את הארטילריה הכבדה
הביאו שפע מים, האנשים שותים את מ־רגליהם“...

מאותו מקום שעה אחרי זה: „הרעשה איומה מכל האזורים, עשן נורא, אין רואים דבר, אנו תחת התקפה איומה. ט. תמיד לימיני, הפעילו את התותחים, האנשים עיפה נפשם להורגים, אינם יכולים יותר“.

יונוגרמה אחרי 10 רגעים: ההתקפה בשיאה, הארטילריה איננה תומכת. אף אחד איננו מתחשב עם הוראותי, עמודים כבדים של גרמנים יורדים אלינו בלי הרף, הדפתי הבקר שלוש התקפות, אין לי יותר אנשים, היו לי בסה"כ 80 ליטר מים מאז בואי. בואו לעזרתי. אני עוד מחזיק מעמד“.

ב־23 לאפריל 1917 ערכו הגרמנים התקפה קשה באזור נִיפורט. הם השתמשו בהמון אדים מרעילים, המצב היה בכל רע. נסו להשתמש בכלבים כדי להתקשר עם המפקדה, אולם הם נחנקו בדרכם. רק היונים לבדן לא הכזיבו את תקוות שולחיהן...

גם במזג אויר קשה, בשעת מטרות-עוז ורוחות סערה, מלאו היונים את השליחויות, אשר הטילו עליהן. כבוש קסטל היא עדות נאמנה ליכולתו הגדולה והבלתי מוגבלת של עוף פלאי זה. כבוש קסטל נעשה בין 7-12 ליוני. למרות הגשם והרוח נתקבלו מן החזית 17 יונוגרמות חשובות מאוד. 11 מהן נשלחו ע"י גדודי ההתקפה ו־6 ע"י ראש הבטליון.

רבים ושונים הם, כאמור, מעשי הגבורה שהיונה חוללה, אולם מי ימנה מספר לכוכבים? שבעתים יגדל הפלא של יונת-הדואר, בהוכיחה לנו, שגם בלילות חושך תעשה את

דרכה. למרות היותה נטולת כשרון הראיה בלילות —
כחברותיה בלול. הנסיון שנעשה בצבא, הוכיח, שאחרי אלוף
של חדשים אפשר כבר לשלוח את יוני-הדאר גם בלילות חשוכים
לגמרי. אמנם אין מלאכה זו קלה, אולם בה במדה שהאדם
מכריח את עצמו ללכת בחשכה, כן יכולים תחת לחץ ההכרח,
לאסף את היונה לעשות את דרכה בחשכה. היונה מוצאת את
קנה בקלות, יותר משנמצא אנחנו את דרכנו בחשכה, כי
בתנאי ההתמצאות (אורינטציה), בהם נמצאת היונה, הרי היא
משוחררת לגמרי מהצורך להשתמש בעיניה. השרות שנתגדו
היונה לצבאות השונים וביחוד לצבא האמריקני באזור סנט-
מיכאל בלילות חשוכים היא עדות נאמנה על כך.

ועוד רבות הן הסגולות שהיונה אוצרת בקרבה, שטרם
באו לידי גלוי.

פרק ג'

סימניה המיוחדים של יונת-הדאר

עם פתיחת הפרק הזה ברצוני להעיר, שכל הסמנים
החצוניים שבהם נוהגים לציין את יונת-הדאר, אין בהם בכל
זאת כדי לקבוע, שכל יונה אשר נראים בה סמנים אלה, הנה
יונת-דאר. כל אותם הסמנים אין בהצטרפותם משום הגורם
העיקרי, המניע את היונה לחולל את הפלא הגדול לדעת
לחזור אל מולדתה ממרחקים של 1000 ק"מ ויותר. אין ספק
שכשרונה זה טבוע באופיה. הסמנים החצוניים מוכיחים בעיקר
על מבנה גופה החסון, על לבה הבריא, על כנפיה החזקות,

על עיניה החדות והמחוסנות וכו'. שכלם דרושים לה, כדי לדעת לעמוד בפני כוחות הטבע המתאכזרים, כגון סערות, העוף הטורף וכו'.

בין הסמנים הנ"ל ישנם אמנם כאלה המצינים גם את גזעה, אולם אין בהם, בכל זאת, עד כדי לקבוע את אופיה. אני כשלעצמי הצלחתי ע"י הצלבות לעצב טפוס של יונה, הדומה בחיצוניותה ליונת הדאר, אולם נסיוני הוכיח לי, שאין לסמוך עליה כלל כעל יונת-דאר. היא מראה אמנם נאמנות ועריגה גדולה אל השוכך, אולם הגורם לעריגתה אינו בלי ספק אלא השוכך עצמו, שהשריה בו נעימה מאד, (קו שיש בו משום גורם מכריע לגבי גדול יונים בכלל ויוני-דאר בפרט. כפי שיבוא הדבר בפרק הבא).

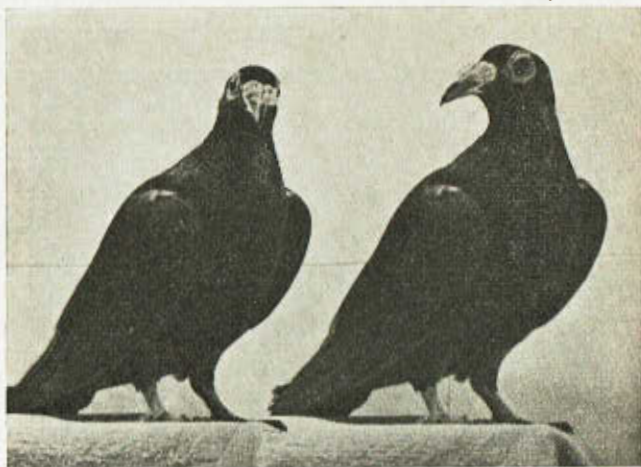
מעטה יהיה, איפוא, ברור, שבדברנו על יונת-הדאר, תהא כונתנו בראש וראשונה לאותה היונה, אשר הוריה כבר נתנסו בנסיון הגדול ועמדו בו. ולא רק הוריה בלבד, אלה גם זקניה וזקני זקניה. את זאת נוכל לדעת רק במקרה אם נקנה את היונה משוכך משופר ומאדם מהימן. מיונה כזאת אנו דורשים בקפדנות רבה, שמבנה גופה יהיה מתאים לסימנים המובאים בפרק הזה, כדי שיהיה בה הלשך לעמוד בפני כל מה שהטבע עלול לזמן לה. במקרה אם היונה אינה ממלאה אחרי הנ"ל, אם ברב ואם במעט, חייב מגדל-היונים, בלי הסוס כלשהו, לסלקה מעליו. ורק בדרך קפדנית כזו מצליח הדבר בידנו לשמר על טהרת גזע היונה העומדת לרשותנו. ואל תהא מלאכה זו קלה בעיני מגדל היונים.

הפרופ' ד"ר אוטו שמיל סובר, כי מוצאן של כל יוני-
הבית הוא מיוני-הסלעים¹). השכיחות בלהקות גדולות על חופי
האוקינוס האטלנטי וכן על חופי הים התיכון. הוא סובר
שהאדם הקדמון, הוא שהתחיל להרגיל את היונה הזו אל
ביתו, על מנת להנות מבשרה ועוד יותר מבשר הגוזלים
הטעים, והוא, האדם הקדמון, בחכמתו הרבה, הצליח ליצור
במשך דורות את הגזעים השונים, הידועים לנו כיום בצבעיהם
דומרובים, במבנה גופם ובאורח חייהם השונים. למרות
ההבדלים הגדולים, הקימים בין הגזעים השונים של היונים,
הרי בכל זאת קו אחד משותף מציין את כולם: המקור בנוי
ישר, מכוסה בקצהו בחמר קרני הנחיריים עשויות מעור
שעוה רך, מכוסה קשקשים לבנים, שפות המקור מונחות
האחת על השניה. היונים מצוידות ברגלים מהלכות, וכולן
בונות קנים.

על הוריה של יונת-הדאר נמנים: יוני-השדה, יוני
השחף (המיבות), הטימלר, הקריר והדרגון²). מבחינים במינים
שונים של יוני-דאר ע"פ מבנה גופם ומקום גדולם. כן
מבחינים ביונת-הנסיעה, היונה היפיפיה, יונת התערוכה
וכו'. היפיפיה וכן יונת התערוכה דורשות מהחובב הקפדה
רבה על ההרמוניה של הצבעים אשר להן. תשומת לב
מיוחדת נתנת למבנה הצואר, שיהיה זקוף וארוך למעלה
מבינוני וכן גם לחטובי יתר האבריים. מובן שאין לדברים

(1) עיין בתמונה מספר 1.

(2) גזע הדרגון מוצאו מהצלבת הקריר והטימלר.

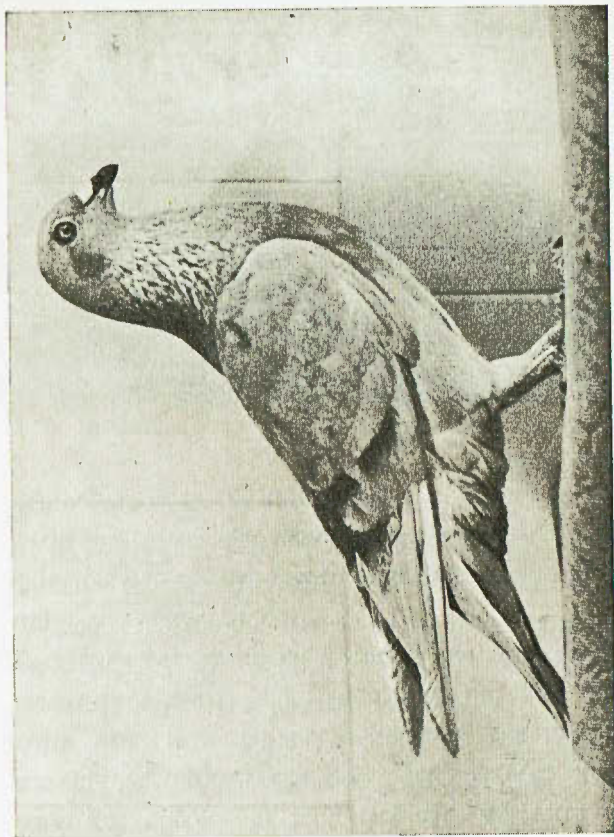

3. קריר בגיל 16 חדשים

אלה כל ערך לגבי כשרונותיה. אלה החובבים שאין בדעתם להביא את יוניהם אל התערוכות, מחפשים אחר היונה המטיבה לעוף, הנאמנה להרגליה וכת טובים. בשטח זה הם נוהגים ברור קפדני ביותר.

יונת-הדאר בכללה אין בה חטיבה נאה. גופה מסורבל אולם עמידתה איתנה, זקופה וערה מאד. חזה אינו בולט ביותר. אבל רחב, כנפיה רחבות ומחודדות בקצותיהן. הן מכונסות יפה ומחוננות בכח שרירי גדול. הכנפים בחלקן הקדמי אינן מהודקות אל החזה. זנבה קצר לערך וסגור יפה בזמן תעופתה. נוצותיה מהודקות יפה על הגוף ומוצקות.

ראשה ביחד עם מקורה יוצרים קשת. קדקד ראשה מעוגל
יפה ונראה כהמשך הצואר, הראש יש שהוא מארך וצר,

4. יונת-דאר זכר בגיל 5 חדשים, צבעו כהו, צולם עם תום עונת הנשירה.

יש שהוא קצר ורחב. נחיריה בולטות, עיניה גדולות, חדות, יורות
אש ומביעות תבונה רבה מאד. אפשר כמעט לקבוע את ערך
היונה ע"פ מבטה. אם ער הוא או אדיש וכו'. צבע העין הוא
שונה: אדום לכל גוניו, קרם בהיר ואצל היונים הלבנות
צבע העין שחור¹) בכלל, אין לתת ערך מיוחד לצבע העין
אלא אם כונתו של החובב לגדל את היונים לתערוכות.
העין מוקפת טבעת לא רחבה, שצבעה לרוב כצבע הכסף העמום.
מדתו של הצואר בינונית והוא יושב איתן על הגוף. הגרגרת
בולטת בצורה קשתית. הצבעים של נוצות הצואר מתמזגים
בהרמוניה וכלם יחד מהוים שלל גוני ברונזה סגולים
וכחולים.

צבע היונה רזופס מקום חשוב בהגנתה. הצבעים
הכחולים, האפורים והנוטים אליהם מתמזגים יפה עם צבעי
השמים ומעלימים את היונה מעיני האדם והעוף הטורף.
עם התבגרותה של היונה מתפתח גופה ומקבל את
צורתו הנכונה. באותו זמן מתפתח והולך גם אופיה ונעשה
יציב. לאט לאט גדלה אהבתה אל מולדתה, אל צאצאיה ואל בן-
זוגה. היא מגלה תלות במאכילה, נאמנות להרגליה, תמיד יש
בהבעתה משל שביעות הרצון, היא שקטה תמיד ומסתפקת
במועט.

הכשרון המניע את היונה לחזור אל מולדתה ממרחקים,
עודו עטוף מסתורין. הדעות בשאלה זו מחולקות ואין באף
אחת מהן, אלא כדי השערה בלבד.

(1) עיין תמונה מספר 2.

יש שתולים את כשרון היונה לחזור אל מולדתה בכח ראייתה. כידוע מזוינת היונה בעינים חדות מאד. שבכוחן להבחין תוך כדי תעופה בכל גרעין המונח על הארץ גם מגובה רב מאד. משום כך רואה היונה את השוכך או את סביבתו ממרחק רב. הנחה זו היתה אולי יכולה להיות נכונה לגבי אותן היונים הידועות לנו מהתקופות הקדומות, שבכחן היה לחזור ממרחק שלא עלה על 100 ק"מ, בערך. אולם היא תהיה מחוסרת כל יסוד לגבי היונים של ימינו. החוזרות ממרחקים גדולים מאלה עשרת מונים ויותר. לו גם היתה היונה מזוינת בעין הרואה מסוף העולם ועד סופו, לא היתה מצליחה להבחין בקנה. ממקום שחרורה, כבר בגלל המבנה הכדורי של הארץ.

לשם אלוף מעבירים את היונה למרחקים של מאות ק"מ ממקום מולדתה. את דרכה למקום שם תופרח היא עושה בקרון רכבת סגור. ע"כ מופרכת גם דעתם של אלה, הסוברים שאזן היונה קולטת את רחש הסביבה ואשר לפיו היא יודעת לשוב אל ביתה.

יש סוברים שהיונה קובעת לה בזמן אלופה סמנים מיוחדים שלפיהם היא מכירה את הדרך למולדתה. הסמנים הם, מגדלים בולטים, הרים וכדומה. דעה זו נראית להיות המתקבלת על הדעת ביותר. אולם אם נבדק יפה את התנאים, בהם חוזרת היונה לקנה, נמצא שאף הנחה זו לא תעמוד בפני בקרת. — ברגע שהיונה משתחררת מתא הנסיעה במרחק שלמעלה מ-1000 ק"מ, היא עולה אל מרום השמים.

(אם היונה היא מן המעולות, מספיקות לה כמה שניות כדי לקבוע את הכוון אל ביתה). ובבטחון גמור ובכל כח המהירות היא חוזרת אל מולדתה בקו אוירי ישר. דבר זה לא יתכן אם היונה תצטרך לחפש בדרכה סמנים שיזכירו לה ארץ דרכה. ועוד גדול מזה הוא הפלא, שהיונה חוזרת גם במזג אויר שהראיות בו גרוועה, גם בערפל וגם מעבר לים. נעשו נסיונות להפריח את יוני הדואר גם בחשכה, והנסיונות הוכתרו בהצלחה.

אין זה איפוא אלא שכשרון היונה לשוב אל ביתה טבוע באופי תחושתה, במערכת העצבים שלה, וזוהי תוצאה של התפתחות גזעית.

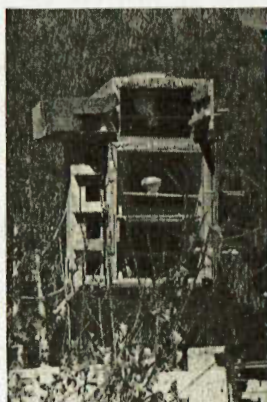
כשם שישנו גזע של כלבים, היודע להכיר עקבות אדם ע"פ חוש הריח, כן ישנו גם גזע יונים, היודע לכוון את עצמו אל המקום שאליו הורגל. כשם שכלב המשטרה דורש אלוף, דורשת אותו גם היונה, וכשם שכל כלב מחונן בחוש ריח מפותח, — כן גם מחוננת כל יונה בתחושת הכוון. אולם במדה שלא כל כלב יוכל לשמש למטרות משטרה, כן לא תוכל כל יונה לשמש את הדאר, והאספורט.

פרק ד'

השובך והשמירה על נקיונו

אין לקבוע צורה מוחלטת לשובך, כשם שאין לקבוע צורה מוחלטת לדירתו של האדם. כאן כמו שם, קימים רק כללים אלמנטריים שאפשר לציין אותם, „ואידך זיל

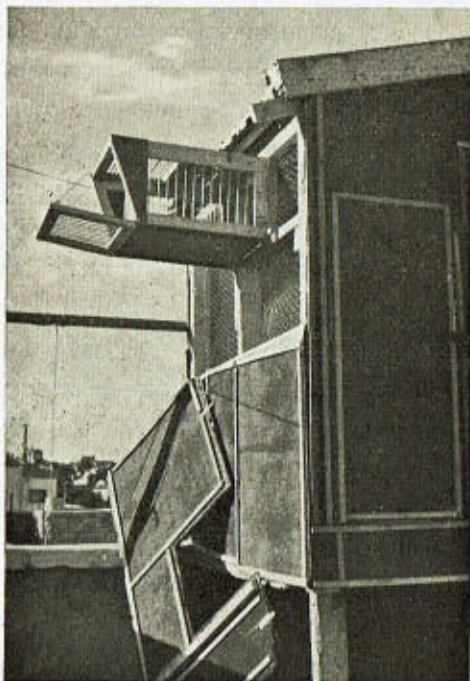
גמור". למשל: במושבות אפשר לקבוע את השוכך בתוך עליית
גג על אחד המחסנים—דבר זה רצוי מאוד. קשה יותר לעשות

5. דוגמא של שוכך קטן קבוע על עמוד, מתאים לשלשה זוגות יונים מטילות

זאת בעיר, במקום שלבתיים אין מחסנים דוגמת אלה האמורים
באירופה הצפונית, בכפרים, וכן במדה רבה גם בערים נוח
למצוא עליית גג מתאימה למטרה זו, בשל הנוסח הגוטי אשר
לבנינים, המאפשר לבנות שוכך אידיאלי בעליות הגג. היסודות
שאפשר לקבוע בקשר עם בנית השוכך הם: הוא צריך
לעמוד במקום גבוה, ואם אפשר, להיות משקיף על פני
הסביבה. רחוק ממגע אדם וילדים בפרט. פניו אל הדרום,
מוגן מפני רטיבות ומפני רוח פרצים, שטוף שמש ואויר בו
בשפע. השוכך צריך להיות מסודר כך, שהיונה תקבל בתוכו את

המזון והמים למחיתה. פרט זה חשוב, כדי להרגיל את היונה יותר ויותר אל השובך, שתכנס אליו מיד עם שובה. כדי לרוות את צמאונה ולשבור את רעבונה. ועל כל אלה שאפשר יהיה לתפסה בזמן הצורך. כמו כן מוכרח השובך להיות

6. השובך מתוח לשמש, על ידו למטה התריס

מוגן מפני החתולים, שלא תהא להם כל אפשרות חדירה לתוכו, הואיל ומקרים כאלה עשויים לערער את אמון היונה אל משכנה ומחוסר בטחון היא תפנה לו מיד עורף. מלבד זאת, מביאה בחלת פתאום על היונה את מחלת הקצרת (אסטמה). אחד האמצעים המונעים בעד החתולים מלטפס על השובך הוא כסוים של הקירות מבחוץ בפח.

השמירה על נקיון השובך אינה מטרה אסטטית בלבד. בנקיון תלוי גם בריאותן של היונים. מלבד הלשֶׁשֶׁת¹ של הגוזלים, שהיא עשירה מאוד בחנקן ושאינ לרמשים אפשרות קיום בה, חייב מגדל היונים להרחיק מיד כל לכלוך אחר. אשר ללשֶׁשֶׁת, יש בה מן המועיל גם ביחס לרפוד הקן. הגוזל המפריש את הלשֶׁשֶׁת, מרפד בעזרתה את מקום משכנו (מטיח אותו) ושומר על עצמו ע"י כך מפני התעקמות אברים. אחת לשבוע יש לערוך נקוי יסודי של השובך. צריך לנקות את הרצפה ואת הבדים ולהרחיק כל לכלוך: שירי אוכל, נוצות וכדומה. חמרים אלה נרקבים ומביאים רמשים שיכולים להדביק מחלה בשובך. את הבדים צריך למרוח אחת לשלושה חדשים בתמיסת מלט עם תוספת כלור סידן. את הרצפה אפשר להדיח במי ליזול או במחטא אחר² אחת לשבועיים. פעמים בשנה חייב מגדל היונים לערוך בשובך נקוי יסודי יותר. לשם כך עליו להריק ולנקות גם את התאים הפנימיים ולשטוף ברותחים את השובך כולו, על כל תאיו. במים צריך לשים מעט סודת־כביסה.

(1) צואת היונה. (2) קרבוליניאום מעורב בנפט.

השובך הנקי מתחבב על היונים וקושר אותן אליו. מה
שחשוב בעיקר לגבי יוני-הדואר.
ה שמש, האויר והנקיון הם שלושה עקרים
לגבי בנין השובך.

פרק ה'

התזונה

היונים, כיתר עופות הבית, אין באפשרותן לטחון ארץ
האוכל במקורן הרך, אשר רק בקצהו הוא מכוסה חמר קרני.
מלאכת העכול מתחילה, רק אחרי שהיונה בולערת את
הגרעין.

הזפק הוא הראשון המקבל לתוכו את גרגירי האכל,
והוא בנוי משתי בליטות משני עבריו של הושט. בתוכו
מתחיל האכל להתרכך על ידי המים, שהיונה שותה, וכן
על ידי המיצים שהזפק מפריש מקרבו.

הקובה העליונה היא קצה הושט המורחב. היא
מקבלת מהזפק את האכל בהדרגה ועיי המיצים שהיא מפרישה
והנוזלים שעברו אליה מן הזפק, היא ממשיכה וגומרת
את רכוך המזון.

הקורקבן מכוסה מבפנים בקרום קשה וחזק. דפנותיו
כולם שריריים, בריאים וחזקים מאוד, המתכווצים ומתפשטים
חליפות בלי הרף. פעולת השרירים מביאה את הגרעינים

החודרים אל הקורקבן לידי חכוך מתמיד של האחד בשני והאוכל נטחן.

בדרך אכילתה, ובמתכון בולעת היונה אבנים קטנות וגרגירי עפר וחול, המתחכחים בין גרעיני המזון ומקילים על הקורקבן את מלאכת העכול. גרגירי העפר וכן האבנים הקטנות, לוקחים גם חלק בבנין העצמות וקלפת הביצה.

אין בבית הקבול של הקורקבן המקום שיוכל לקלוט בפעם אחת כמות מזון מספקת. הדרושה לקיומה של היונה. הזפק משמש איפוא ליונה מחסן לאגירת הגרעינים ההולכים ונטחנים בקורקבן. במשך כמה שעות.

לשם קיומה דרושים ליונה: מים, חלבונים, פחמימיים, שומנים, מינרלים ותאית.

הטבלה המובאה כאן מראה באחוזים את יחס החמרים שהגרעינים מכילים בקרבם, על יסוד בדיקות שנעשו באירופה ובאמריקה.

ה ג ר ע י נ י ם	מים	חלבונים	שומן	עפר	תאית	פחמימיים
כרשינה	9.28	27.24	0.93	3.23	3.73	65.67
עדשים	10.8	25.19	1.01	3.71	3.53	66.56
דורה (חול)	14.42	12.18	4.60	1.05	2.65	65.02
חטה	13.4	12.10	1.90	1.70	1.90	69.00
תירס	13.00	9.90	4.40	1.30	2.20	69.20
שעורה	14.30	9.40	2.10	2.50	3.90	67.80
אורז נטול מוץ	12.58	6.73	0.88	0.82	0.51	78.48

בגלל כשר התעופה והעינים החדות, שהיונה מחוננת בהם — בנגוד ליתר עופות הבית — היא יכולה לספק לעצמה

את מזונותיה, מבלי שתזדקק למתנת האדם. המצב מחמיר והולך רק בהגיע תור הדאגה למזון בשביל הגוזלים. אולם גם אז לא תפול היונה למעמסה על האדם. היונה השוכנת בעיר, תעוף למרחקי שדות ותביא לגוזליה מזון ומים. עד עכשיו, למשל, היו יוני־הסלעים השוכנות בירושלים, נודדות למרחקים כדי להביא מים לגוזליהם. בשנים האחרונות הוקל מצבן בזכות דודי המים הקבועים על גגות הבתים.

חשיבות גדולה נודעת לנדידת יוני־הדאר אל השדות לחפש אחרי מזון.

היונה משיגה שם גרעינים שאינה מקבלת אותם מידי מגדלה. וחשוב מזה, הרגל זה עומד לה בעת צרה: בהמצא היונה בדרך אל מולדתה, ותקף אותה הרעב, תרד לשדות על מנת לשבור את רעבונה. על ידי כך תמנע מלרדת לשובך זר. מקום שם אורבת לה הסכנה להלכד. (לדאבוננו ישנם עוד כיום מגדלי־יונים מחוסרי מצפון).

למרות מה שהיונה נודדת לשדות ומגוונת בעצמה את מזונותיה, רצוי בכל זאת, שמגדל היונים אף הוא יגון את המזון. האכל המגוון עשיר יותר בחמרים ומעורר את חאבון היונה. כמות המזון שהיונה זקוקה לה לשם קיומה, היא מ־30 עד 40 גרם ליום.

המזון המתאים ביותר להזנת יוני־הדאר הוא זה, העשיר בחלבונים והמכיל מדה מספקת של תאית. החלבונים מזינים את שרירי היונה והתאית מעוררת את הפרשת המיצים. הירק

חשוב גם הוא להזנת היונים. בעקר חסה או תרד, העשירים
בויטמין A.

הכרשינה והדורה הם מזונות טובים וגם זולים.
רצוי לתת ליונים שני חלקים כרשינדה וחלק אחד דורה.
בימות החמה, שני חלקים דורה וחלק אחד כרשינה.
בימות החרף, (שאז זקוק גוף היונים לכמות גדולה יותר של
שומן, שיגן עליו מפני הקר). הייתי נוהג להוסיף למזון כמות
קטנה של אַבְקָת צדפים טחונים העשירה בסידן. ועוד מצאתי,
שהכרשינה דרכה להתרכך מהר, מה שחשוב מאד לגבי יונים
בריאות, ולא כל שכן לגבי יונים, שכלי העכול שלהן חולים.
לִבְסוֹף יש לציין, שהיונה אינה מרגישה כל טעם
בגרעינים בשעת בליעתם ואין יחסה אליהם נקבע, אלא
ע"י גרויים הנגרמים על ידם בבית הבליעה ועל ידי השפעתם
הראשונה על כלי העכול. את שני הדברים זוכרת היונה יפה
על כן יש לבחר בגרעינים שאינם גדולים ביותר, אף לא
קטנטנים ביותר. בעיקר שצורתם תהיה, עד כמה שאפשר,
כדורית. על כל אלה צריך המזון להיות נקי מכל גרעינים,
שיש בהם כדי לגרום לכלי־העכול הפרעות פיזיות.

פרק ו'

תהליך הרבוי וגדול הגוזלים

כל המגדל יוני־דאר חייב לזכור תמיד את האחריות
שהוא נושא כלפי שפור הגזע של היונים, כי בפעולתו להרים
או להנמיך את כשרונותיהם, עליו לברור ולברר את הטוב

זאת המעולה לגדול ולאוף, וכל גוזל מפגר וכל יונה נחשלה
יסלק מעליו בלי הסוס כלשהו. כל המזלזל ואינו מקפיד על
כך. חטא גדול הוא חוטא כלפי מגדלי-היונים, חבריו. מחובתנו
לשמור על הישגיו של העם הבלגי במקצוע הנדון. שבכח
חריצותו והתמדתו, הצליח לעצב את טפוס היונה המעולה.
הידוע לנו כיום בשם „היונה האנטורפית“.

זווגן של היונים צריך שיעשה מתוך קפדנות יתרה,
דהואיל והגוזלים יורשים. על פי רוב, את תכונות הוריהם.
הנקבה צריכה להיות בגיל של שנה בזמן ההזדווגות. הזכר
יכול להיות צעיר יותר. הזכר וגם הנקבה צריכים להיות.
בעלי עבר טוב ובעלי נסיון. יש מקרים, שהיונים מזדווגות
ביניהן בלי עזרתו של „שדכן“ או שזוג הנולדים זכר
ונקבה מזדווגים ביניהם. והיה אם הזווגים האלה ימצאו
מתאימים לעקרונות שלנו, נאמר לדבק טוב. (כי זווג הנעשה
מרצון ומתוך בחירה עצמית רב ערכו לאין שעור). ואולם אם
יתברר, שהזוג אינו מתאים לדרישותינו, הרי מצוה עלינו להפריד
בין הדבקים. מלאכה זו נעשית בקושי, כשאין ברשותו של
מגדל היונים שני שובכים. הדרך להפרדת הזוג היא: לבודד
כל פרידה¹) בתא מיוחד, ולשחרר את כל אחת מהן בשעות
אחרות. כדי למנוע כל פגישה, עד שהן נפרדות. אולם אם
כרשות מגדל היונים רק שובך אחד, והוא צריך לסגור
את היונים בחוך התאים אשר בו, מוטל עליו לדאוג לתא
מרווח, בו תוכל היונה להכות כנף. כן מוטל עליו לקבוע בו

(1) אחד מזוג יונים.

בד המשמש מקום מנוחה נוח. אם ההפרדה תעשה במקום יצליח מגדל היונים להפריד בין הזוג במשך כמה ימים, אולם אם הזוג הספיק בינתיים ליצור חיי משפחה, יקשה הדבר מאד על מגדל היונים, ולעתים גם לא יעלה בידו לגמרי. מכל מקום, אם מגדל היונים מפריד בין זוג כזה, מחובתו להמציא להם באותו זמן בני זוג אחרים.

אין כופין על היונה בן זוג. אם אחת מהשתים מסרבת לקבל עליה את הצעת בעליה, ישתדל האחרון למצא את הסבה לכך, ואם ימצא שהסבה היא חוסר סמפטיה, מחובתו לשחרר את הזוג מעול זה.

ישנם מגדלי יונים, הסוברים, שזווג האב בבת, והאם בכך מביאים לידי תוצאות רצויות מאוד. וישנם כאלה, המתנגדים לשטה זו. מכל מקום נסיון בכון זה יש בו כדי להועיל.

6 — 8 ימים אחרי ההזדווגות, מתחיל הזוג בבנין הקן.¹⁾ לשם כך הוא מאסף מכל הבא לידו. את החלק הארי שבעבודה זו עושה הזכר. באותו זמן יושבת הנקבה בתוך הקן, הומיה, מקבלת לתוך מקורה את החמר המוגש לה ע"י בן זוגה, ומרפדת בו את הקן. סביבה בעגול. חמר לרפוד משמשים ליונים זרדים, קש, ואפילו מסמרים וחוטי ברזל. מגדל-היונים חייב. איפוא, לעקוב אחרי מלאכת הבנין ולהוציא מהקן את חוטי הברזל והמסמרים העלולים לפגוע בביצים ולפצוע את הגוזלים הרכים. גם את הקש אין לחשוב לחמר רפוד טוב.

(1) המחזה הזה חוזר עם כל הטלה, שחלה אחת ל-6 שבועות בערך.

היות והוא נכוב, ואל חללו יכולים לחדור כל מיני רמשים.
אני עצמי הייתי שומר ליונים, לשם רפוד, את המטאטאים,
אשר יצאו מכלל שמוש, כשהם רחוצים יפה במים. כן הייתי
אוגר שרשי יבלית, שאף הם טובים מאוד למטרה זו. אם אין
היונים יכולות להשיג את חמר הרפוד בסביבה הקרובה, יש
להניח אותו לפניהן, או בקרבת השוכך, אבל בשום אופן
אין לרפד את השוכך בידיים.

8—10 ימים אחרי ההזדווגות, מטילה היונה, כרגיל,

את הביצה הראשונה. מלאכת הרפוד נמשכת. (מפליא הדבר
שאת הביצה הראשונה תטיל היונה תמיד בשעה 4 בימות הקיץ
ובשעה 3.40—4 בימות החרף). יום-יומים אחרי הטלת הביצה
הראשונה, תטיל היונה את הביצה השניה. יקרה גם, שהיונה
תטיל את הביצה השניה שלושה ימים אחרי הראשונה, אולם
מקרה זה הוא נדיר ביותר. לפעמים תטיל היונה רק ביצה
אחת, אולם אין ליחס למקרה כזה תשומת-לב מיוחדת.

דרך הזכר להעיף את הנקבה אל הקן יומים-שלושה
לפני ההטלה, אולם אצל הזוג החדש יקרה, שיעברו שלשה
ימים ויותר מאז התחיל הזכר לשלוח את הנקבה אל הקן,
והיא טרם הטילה. הזכר מציק לנקבה שתטיל, ומענה אותה
מאד. הסבות שבגללן הנקבה אינה מטילה יכולות להיות שונות:
יש שהיא צעירה מדי והפריית האשכל מתאחרת, או שהאשכל
אינו פורה כלל. את זאת אפשר לבדוק על ידי זה שיניחו
ביצה של יונה אחרת (לא להוציא לשם כך ביצה מקן אחר)
או ביצה מדומה, לתוך הקן. הנקבה תקבל אותה ברצון. אחרי

שהיא תדגור על הביצה כמה ימים יחליף מגדל-היונים את הביצה הזו בביצה פוריה, אשר יוציא מקן אחר. זהירות מיוחדת יש לנהוג בזמן ששמים את הביצים. את הביצה הראשונה יש להניח כך, שהנקבה לא תרגיש בה ביותר. לשם כך צריך להכניס את הביצה כשהכף מופנה כלפי מטה. (פעולה זו צריך, שתעשה ככל האפשר בזריזות מבלי שהיונה תעמד על כונת הדבר) — ותוך כדי כך, להשאיר את הביצה בקן. כשמחליפים את הביצים צריך לקחת תחילה את הביצה הפוריה לתוך כף היד, להפוך את הכף כשפניה למטה, להניח את הביצה מתחת ליונה, ואז להוציא את הביצה הקודמת. בכל מקרה, כשהמגדל לוקח או מחזיר את ביצי היונה, עליו לעשות זאת כשכף ידו מופנת כלפי מטה, כי דרך הגנתה של היונה להכות בכנפה ולנקר במקורה מה שעלול לבקע את הביצה.

אחרי שהיונה גדלה גוזל או שנים, יופרה אשכולה, ובמקרה שגם אחרי נסיון זה לא תטיל היונה, סמן הוא שהיא עקרה, ואינה ראויה יותר לרבו. למרות מה שהיונה עקרה, היא דורשת בכל זאת זכר. דבר זה מכניס לפעמים מהומה בשובך, כי יונה בוגרת בודדה מחזרת אחרי הזכרים גם בשעה שהם דוגרים. כדי למנוע את הדבר הזה אפשר לתת לנקבה זכר, שאין בדעתנו לקיים ממנו זרע. הנקבה יכולה אחרי כן להמשיך לשמש את ההתחרויות והמסעות.

היונים דוגרות על הביצים מ¹⁶ — 19 יום. הזכר אף הוא לוקח חלק חשוב בדגירה. הוא מחליף את הנקבה בשעות

היום החמות יותר למשך שש שעות ביממה. במשך שש שעות אלה נחה הנקבה, נכנסת לאמבטיה רוחצת ומחליפה כח. אם הזווג יעשה בגיל מתאים, תהינה הביצים הראשונות פוריות, אולם אם הנקבה צעירה מדי, יקרה שזוג הביצים הראשון לא יהיה פורה.

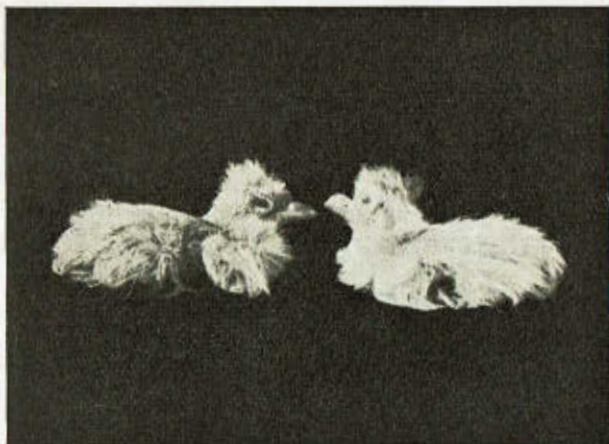
בהגיע היום, תתבקע הביצה, והגוזל הראשון יצא לאור העולם, מגדל היונים ימצא את קליפות הביצה כשהן מושלכות מתוך הקן, והחצי האחד של הקליפה נתון בתוך משנהו. על מגדל-היונים לאסוף את הקליפות האלה, להתבונן אליהן ולראות אם הגוזל אכל את שארית החלמון. אם לא עשה כן, סמן הוא, שהגוזל חלש וקיומו מפוקפק. גוזל כזה אינו ראוי לגדול. יקרה לפעמים, שאין בכח הגוזל לבקע את קליפת הביצה, והוא נחנק בתוכה. כמו כן יקרה שהגוזל מתחיל לבקע את הקליפה, ונשאר תקוע ומת, מבלי שיהיה בו כח לגמור את המלאכה. מקרה זה צריך בדיקה מיוחדת כי לא תמיד תהיה חולשתו של הגוזל הגורמת לכך. יש יונים שאופן דגירתן מביא לפעמים להתקשות הקרום הפנימי של הביצה, המתעבה כעור, ואין בכח הגוזל גם החזק ביותר לבקע את העור הזה. אם זו היא הסבה, אפשר לרכך את העור ע"י זה ששמים את הביצה למשך רגע אחד בכל יום מארבעת הימים האחרונים של הדגירה בתוך מים פושרים — 36-37 מעלות (טמפרטורה של גוף האדם) אמבטיה זו יש בכחה לרכך את הקרום הפנימי של הביצה שנתקשה. הגוזל יוכל אז לקרוע את הקרום, ויצא לאויר העולם כשהוא בריא

ושלם. מגדל-חיונים מצווה גם כאן לנהוג זהירות בשעה שהוא מוציא ומביא את הביצה, כדי למנוע מהיונה אפשרות לקבוע אותה. כי אם אסור להוציא את שתי הביצים בפעם אחת, אלא לקחת את האחת, להחזירה, ורק אז לקחת את השניה.

בדרך כלל צריך להמנע בהחלט מלנגוע בביצים בשעה שהיונים דוגרות עליהן, וכן צריך להמנע מלהפריע את היונים בדגירתן. השקט בזמן הדגירה הכרחי הוא לבריאות הגוזלים.

השאלה אם לקיים גוזל אחד ולהמית את השני או לקיים את שניהם שנויה במחלוקת. אלה האומרים שצריך לקיים רק גוזל אחד, חושבים, שאין בכח ההורים להזין שני גוזלים בבת אחת, במדה, שהמזונות יספיקו לחסון שניהם. על פי רוב ישאר במקרה זה האחד חלש. הם סוברים, שאם משאירים אצל ההורים רק גוזל אחד תהיה התפתחותו למופת. לפי דעת אלה רצוי לפעמים לחלק את הגוזלים בין שני זוגות במקום להמית את האחד. אלה המתנגדים לשטה זו, חושבים שיש להשאיר את הדבר בידי הטבע, ובאמת יקרה, שהגוזל הנראה מתחילה להיות החלש, מצטיין אחר כך בבריאותו. לדעתי אין לקבוע אף אחת משתי השטות כחוק שאין להרהר אחריו. הדבר תלוי בכושר הזנת ההורים. יש הורים המאכילים את הגוזלים בהתמדה כה רבה, עד שאינה מספיקה להם כמות המזון שהמגדל מגיש להם, והם מחזרים על התאים האחרים לבקש אוכל. מובן, שבמקרה כזה אין כל צורך להמית את הגוזל האחד. אחר הוא המצב

בעונת הנשירה, שאז מאכילים ההורים את הגוזלים באופן גרוע מאוד. בעונה זו רצוי להפסיק בכלל את הרבוי, אז דורשות היונים מנוחה ומזון עשיר.

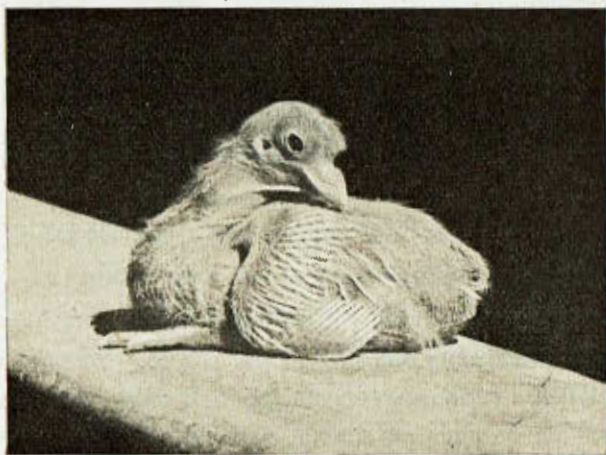

7. זוג גוזלים

(1) בגיל שלשה ימים והוא עודנו עור. (2) בגיל 4 ימים ועינו כבר מקוחות

הגוזל נולד עור, ערום ומחוסר ישע. ההורים מאכילים אותו מיץ, הנוצר בזפקן הידוע בשם „חלב יונים“. במשך 4-5 הימים הראשונים אין הגוזלים מקבלים כל מזון אחר מלבד חלב זה. רק בהדרגה מתחילים הגוזלים לקבל גרעינים, אשר רוככו תחילה יפה בזפק הוריהם. כל כמה שהגוזל גדל, כן מאכילים אותו הוריו גרעינים פחות מרוככים. בהגיע הגוזל לגיל של 14-16 יום, הוא מקבל

כבר גרעינים. שרק זה עתה נכנסו לזפק ההורים. הגרעינים שרויים במים, שהיונה שותה, לפני שהיא נגשת להאכלה. כמו כן מקבל הגוזל מאת ההורים גרגרי חול, עפר, וכדומה. המקלים על הקורקבן את מלאכת העכול ומגדילים ארז כמות הסיידן. בעונה זו, עונת ההאכלה, צריכים להגדיל את המנה המוגשת להורים כדי 3-4 פעמים. משך שלושה ימים נמשך מצב העורוץ אצל הגוזל. ביום הרביעי הוא פוקח את עיניו ונמצא בכל זאת, במצב של תרדמה¹. במשך 6-8 יממות, בהתאם לעונות השנה, מחממים ההורים, לחליפין, את הגוזל. התפתחות הגוזל בעונה זו כמעט שאינה נראית לעין. ביום

8. גוזל בגיל 9 ימים

(1) ראה תמונה מסמר 7.

התשיעי מפסיקים ההורים לחמם את הגוזלים בשעות היום. אצל הגוזל נראים כבר קולמוסי הנוצות. מ־7 עד 8 ימים נוספים, בהתאם לעונות השנה, נמשך חמום הגוזל בלילות. במשך שבוע זה מתכסה הגוזל נוצות ומשיר מעליו—בהדרגה— את נוצות הפוך הצהובות. גופו מתחיל לקבל צורה וגדל במדה נכרת. במשך השבוע הבא גדל הגוזל במהירות מפתיעה. לעתים נדמה לך שגדולו נראה לעין. בסוף השבוע הזה, היינו בהגיע הגוזל לגיל של 21 יום, בערך, משלים הגוזל את צורתו, כולו מכוסה נוצות, רק נוצות האכברה טרם הגיעו לכלל

9. גוזל בגיל 21 יום

שלמות. בהגיע הגוול לגיל 28 – 30 יום, אתה מוצא אותם מתרוצץ בשובך אנה ואנה, רודף אחרי ההורים ומבקש מהם אוכל. הנקבה כבר דוגרת על ביצים מחדש, ועל הזכר מוטל התפקיד להרגיל את הגוול לחייו העצמיים. הגוול מתחיל לעוף אל מוצא השובך, מביט בסקרנות החוצה, ומתחיל מתודע אל העולם החיצוני. ההורים משגיחים עליו בעונה זו בשבע עינים ומזהירים אותו על כל תנועה חשודה מחוץ לשובך. מזהירים אותו על ידי הפחדה ואיומים, מפני כל הסכנות האורבות לו בחייו. נוטעים בו את היחס החשדני כלפי מפרנסו – מגדל-היונים. הגוול מתחיל נמלט לכל אושה קלה עמוק אל הקן. בסמן האזעקה אשר להם משתמשים ההורים גם כדי להחזיר את הגוול אל הקן כשהוא נמצא קרוב מדי אל היציאה (סמן האזעקה דומה לשעור־חנוק, הם משתמשים בו בכדי להודיע על התקרב נץ וכל סכנה אחרת).

אם קורה והגוזלים מתים לפתע, מבלי שמגדל היונים ירגיש בסמני מחלה שקדמו למות, (כפי שזה מובא בפרק ט') – צריך לחקור מיד אחרי סבת הדבר. בראשונה יש לבדוק את גופות הגוזלים המתים, ולראות אם התנפחו או הכחילו ואם יש בהם סמן עקיצה. במקרה אם אחד הסמנים האלה ימצא בגופם, יש להסיק שהגוזלים עוקצו ע"י רמש ארסי. אז מוטל על מגדל היונים לערוך בדיקה קפדנית בכל השובך, כדי למנוע בעד השנות המקרה. אולם אם אין בגוזלים אף אחד מהסמנים הנזכרים, צריך לפתוח את זפקם ולבדוק את הגרעינים אשר בו, כי יתכן שההורים העבירו לתוכו גרעיני

רעל. את הגרעינים האלה אוספים ההורים בעיקר בשדות, אולם יתכן גם שהם היו בתוך המזון שהגיש להם המגדל עצמו. על כן צריך המגדל לערוך בדיקה בתוך אסם המזון. כי גרעיני הרעל ממיתים לא רק גוזלים, אלא גם יונים בוגרות. את הטפול במקרה הרעלה תמצא בפרק ט'.

מקרי המות של הגוזלים, אינם נגרמים תמיד ע"י סבה מן החוץ. יש שהסבה היא רשלנות ההורים, שאינם יודעים לטפל בגוזליהם כראוי: אינם מחממים אותם די, אינם מאכילים אותם במדה מספקת וכדומה. אם האשמה היא בהורים, יהיו מקרי המות תכופים, אז יש להפריד מיד בין הזוג. כי יתכן שההתנהגות הרשלנית תלויה ביחסים הקיימים בין ההורים.

במקרה אם הגוזלים הולכים ורזים, למרות מה שזפקם מלא, יש להמיתם, כי הרזון מופיע כשכלי העכול אינם פועלים כשורה. גוזלים כאלה ישארו לרוב חלשים גם אם נרפא אותם. הרפוי נעשה ע"י זה שמריקים את זפקם: מטים את הגוזל כשראשו למטה, לוחצים על הזפק בכיוון אל המקור; אם הזפק התקשה, מוסיפים לתוכו מים פושרים בעזרת כפית. לבסוף שוטפים אותו יפה במים פושרים (המים צריכים להיות מורתחים).

בהגיע הגוזל לגיל שלושים יום, מתחילה מלאכת ההגמלה. לשם כך לוקחים את הגוזלים מן ההורים, מעבירים אותם לשובך אחר ומניחים לפניהם מזון ומים. מתחילה אינם נגשים אל האכל כלל, אולם הרעב הוא מורם הטוב ביותר.

בהציקו להם, הם מתנפלים על האכל וממלאים בו יפה את זפקם. כתוצאה של התנפלות זו על המזון, מופיעות מחלות קיבה. מחלות אלו מביאות כליה על הגוזלים. כדי להמנע מהן, אין לשים אוכל לפני הגוזלים, אלא במדה מצומצמת. בדרך זו נצליח לשמור על בריאותם. בימים אלה נעמד הגוזל בנסיונו הראשון. אם הוא עובר את תקופת בינים זאת בסדר, ואיננו נפגע במחלות הרזון, הקיבה וכדומה, — יוכל לעמוד בפני גורלו. אולם אם אחת המחלות הנזכרות מופיעה, אין להשתמש בגוזל למטרת דאר, כי מחלות הקיבה מביאות למחלות הרזון והשחפת הבאות בעקבותיה.

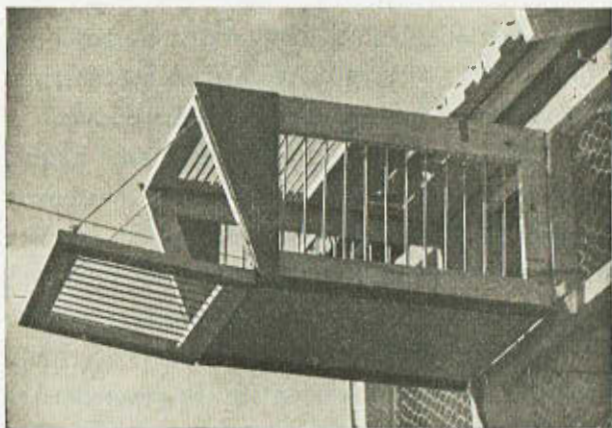
חשיבות כפולה נודעת לזה, שאנו לוקחים את הגוזלים מאת ההורים כבר בגיל 30 יום. א) כפי שכבר הזכרנו, מטילה הנקבה את ביציה בשניה, עשרים וכמה ימים אחרי שהגוזלים יצאו לאור העולם, אם נטיל על ההורים הדוגרים גם את הטפול בגוזלים המתבגרים, יכביד הדבר עליהם. ב) לגוזלים עצמם חשובה הגמילה עוד יותר, על ידה, הם נכנסים לחיים עצמיים בעוד מועד. ומשום כך ישנם מגדלי-יונים, הלוקחים את הגוזלים מאת ההורים כבר בגיל 22 — 24 יום. במקרה זה יהיה על מגדלי-היונים לקבל על עצמו את חפקיד ההורים. האכלת הגוזלים בדרך מלאכותית נעשית כך: משרים גרעינים במים כמה שעות לפני שנותנים אותם לגוזלים, עליהם מוסיפים אחוז קטן אבק צדפים טחונים, מושיבים את הגוזל על הירך, ביד השמאלית פותחים את פי המקור ובעזרת כפית משלשלים לתוכו כמה גרעינים בפעם אחת, כך ממשיכים עד שהזפק מלא.

בזמן ההאכלה נותנים לתוך הלוע גם מעט מים—באותה הצורה. אלה הנוהגים כך, יכולים לקוות לתוצאות מוצלחות, כי דרך זו מקדימה את אי-התלות של הגוזלים.

את הגוזלים משאירים בשובך השני כשפתחו סגור. הם מתחילים להשיק כנף ולנסות את אברותיהם, קופצים את רגליהם ושוהים שניות מספר באויר. כעבור כמה ימים, נניח בגיל 45—50 יום, פותחים לגוזלים את השובך ומאפשרים להם את היציאה. בעת ובעונה אחת סוגרים את היונים הבוגרות בשובך בכדי לשמור על השקט בסביבה. היונים הבוגרות נוהגות להתרומם בסערה ומבהילות על ידי כך את הגוזלים. הללו מתרוממים אף הם, טסים את טיסתם הראשונה מתוך כהלה ואינם מוצאים את דרכם חזרה אל השובך, הואיל ואינם מכירים עדיין את הסביבה. כמו כן יכול לקרות, שאחד הגוזלים, שאינו יודע עדין לעוף כהלכה, יתקל בחוט, או בבליטה של איזה גג, — ויפצע. מאותה סבה מקפידים מגדלי-היונים על השקט בסביבה. בזמן שהגוזלים יוצאים לראשונה את השובך.

אין נותנים לגוזלים לצאת את השובך אלא בהדרגה. מתחילה, משחררים אותם בשעות של אה"צ, ורק לאט לאט מקדימים את שעת יציאתם. ובכל התקופה הזו מונעים מהם אפשרות של תעופה בסביבה, כל זמן שלא הספיקו להתרגל אליה יפה.

כעבור התקופה הנ"ל, מצטרפים הגוזלים אל היונים הבוגרות, עפים אתן ומתודעים אל הסביבה. לאחר שהם עפים

10. פרוזדור הכניסה : אורכו מלמעלה 70 ס"מ. גבהו 35. שטח הבסיס 50×60 ס"מ
 3 כניסות פתוחות בגג הפרוזדור שטחן 9×9 ס"מ. דרכן יכולות היונים להכנס
 אף כשזאת הפרוזדור סגור, אולם לצאת דרכן אין היונים יכולות, היות
 ועליהן להתרומם כדי להגיע אל הפתחים. בהתרוממן הן פורשות כנפים ואין
 באפשרותן אז לעבור דרך הפתח הצר.

כששה שבועות, היינו, בהגיע הגוזלים לגיל של שלושה
 חדשים בערך, מתחילה הנשירה של נוצות הגוף המסתימת
 בנשירה כללית של נוצות הצואר והראש. היונים הצעירות
 מתכסות בנוצות חדשות, נוצות הצואר מקבלות ברק הברונזה,
 הן לובשות את בגדי כלולותיהן. בעונה זו משנה הדם את
 מהלכו תכלית שנוי, — וגוף היונה משלם.

בעונת הנשירה טוב לתת ליונים תרד קצוץ וחסה,
 ולהגדיל את אחוז הכרשינה במזון — (אם תקופה זו חלה
 בעונת הקיץ).

אנו חוזרים ומדגישים, שאין לנגוע בגוזלים, אלא בזמן שיש הכרח בדבר, כמו בשעת הרכבת הטבעת על הרגל וכדומה. גם אז, צריכה להיות הגישה אליהם זהירה, כי כל נגיעה גסה עלולה לעקם את אחד האברים שהם רכים מאד. ביחוד מסוכנת עקימת עצם החזה, העושה את הגוזל לבעל-מום ולא-יוצלח לכל מלאכה. אין הרכבת הטבעת נעשית לגוזל, בטרם הגיע לגיל של 10 ימים.

פרק ז'

אלוף היונה ופתוח בשרון התמצאותה (אורינטציה).
אל האלוף, כמו אל הגדול, יש להעמיד רק את היונים הטובות. המום הקל ביותר פוסל את היונה למטרה זו. האלוף מתחיל בהגיע היונה לגיל 3-4 חדשים. תקופדה זו קשה ביותר, ודורשת מאת המאלף רצינות וסבלנות כאחד. על המאלף הטירון להתיעץ תמיד בכל שאלה קשה עם בעל הנסיון, כי בתקופה זו נקבע עתידה של היונה. עבודת האלוף מתחילה עם קשירת היונה אל השובך ופתוח אהבתה אליו. בגודל אהבתה תלויה גם נאמנותה של היונה אליו. יונה שאינה אוהבת את השובך, אם משום שהוא מטריד מנוחתה או מסבה אחרת, תפנה לו ערף עם ההזדמנות הראשונה.

את היונים הגדלות בעיר צריך להרגיל תחילה אל גגות הסביבה. לשם כך צריך להעיק אותן בכל בקר אל הגגות הקרובים. בכדי שלא להמאס עליהן את השובך, כפי שכבר הזכרנו לעיל, צריך, שמלאכה זו תעשה מתוך זהירות

רבה. יש לעקוב יפה אחרי תגובתן של היונים, ובהתאם לזה להמשיך בפעולה.

11. יונת-דאר, זכר, לבנה עם בהרות כחולות, עיניה שחורות, גילה 5 חדשים

יונת-הדאר מחוננת באופי יציב ובכשרון התמדה. אבל חשדנית היא מטבעה, ועד שאינה נוכחת כי פעולה איזו שהוא, אין כוונתה להרע לה. חשדנותה אליה מרובה. אולם מן הרגע שהצלחת להוציא מלבה חשד זה, היא מתחילה להתיחס אל הפעולה ברצינות ובהתמדה. יש שאופיה היציב היא בעוכרינו, שכן מהרגע שהיונה מאסה משום-מה בשובך, שוב קשה לחזור ולטעת בה את האמון אליו, והיא אבודה כמעט בשביל השובך הזה. אפיה היציב ונטיתה להתמדה הם הנוטעים בלבה

את העריגה העצומה אל מולדתה, הבלתי נשכחת מלבר
לעולם.

אחרי שהיונה מתאזרחת יפה בסביבתה, יש להתחיל
בתרגילי האלוף. מתחילה מרגילים את היונה אל תא הנסיעה.
לשם כך מכניסים אותה אל התא ביחד עם יונה מאולפת.
הרגילה כבר אליו ויושבת בו שלווה. היונה הצעירה נכנסת
אל התא כשהיא מבוהלת מאוד, אולם השקט היונה
המאולפת מרגיע אותה לאט לאט.

שכיח הדבר, כשמיוחדים יונים מתאים שונים במקום
אחד, נופלות ביניהן קטטות, בהן הן נפצעות בעיניהן ובראשן.
הרגל זה פוגע בתפקידן, כי יונה שנמצעה, לא תוכל לעשות
את דרכה בהצלחה, ולפעמים גם לא תוכל לעשות אותה כלל.
דיונה המבוהלת אינה אוכלת ואינה שותה, וכשהיא
משתחררת מן התא על מנת לשוב אל ביתה, היא רעבה
וצמאה, מה שמפריע לה לעשות את דרכה. הפחד יכול גם
להשפיע על היונה שתפנה עורף אל השובך.

אחרי שהרגלנו כבר את היונה אל תא הנסיעה, יבואו
תרגילי ההתמצאות. מביאים את היונה אל תא הנסיעה יחד
עם יונה מאולפת, או שמאספים לשם תרגילי האלוף מספר
גדול של יונים, שטרם אָלפו.

מסיעים את היונים כדי מרחק של 5 ק"מ בקו אוירי.
בהגיע היונים אל המקום, יש לאפשר להן שעת מנוחה. אותה
שעה הן אוכלות ושותות. אחרי מנוחה זו, פותחים את פתח התא.

היונים שוהות כדי שניות אחדות. מסתכלות סביבן, מזנקות לפתע מן הפתח וממריאות בסערה השמימה. היונה מתרוממת גבוה מאוד, חגה שניות, או רגעים מספר — הכל לפי טיב היונה — ואחרי שמצאה את הכוון אל ביתה, היא עושה את דרכה במהירות ובקו אוירי ישר. היונה אוספת יפה את זנבה בזמן תעופתה, גופה מקבל צורת סירה, ראשה נטוי קצת הצדה, (כי דרכן של היונים להביט בעין אחת). אם שוחררו — לשם תרגילים — כמה יונים בפעם אחת, תסע היונה הטובה לעצמה, והיונים הפחותות בטיבן תלוינה אל האחרות הטובות מהן. אם אחת היונים תאחר לשוב, אין להוציאה עדין מן השורה, כי יקרה, שדוקא היונה המתאחרת תהיה בין המצטינות, הואיל ומאמציה הראשונים למצא את מולדתה, מפתחים בה את חוש הכוון. כפי שכבר הזכרנו יתחילו מסעות היונה מרחקים שלא יעלו על 5 ק"מ. המרחקים גדלים והולכים בהדרגה מ-5 ל-12, 20, 30, 50 ק"מ. בין נסיעה לנסיעה צריכה היונה מנוחה לפחות למשך 8 ימים. אסור שהיונה תמצא את עצמה מוטרדת יתר על המדה.

ימי החמסין, וימים גשומים, אינם טובים לאלוף. פְּשָׁרִים לפעולה זו רק אותם הימים, שמזג האויר בהם נוח, ברם, לא צריך להסיק מזה, שאין דרכה של היונה לעוף בתנאי מזג אויר קשים. אנו משתמשים ביונה גם במזג אויר קשה, אבל רק בזמן, שיש הכרח בדבר. גם בימי החמסין אפשר לערוך תרגילים. אולם אז יש לעשות את הדבר בשעות הבקר המוקדמות. היינו, עם זריחת החמה, מזג האויר הקשה

מעמיד את היונים בנסיון שלא תמיד תוכלנה לעמוד בו. הגשם, למשל, מרטיב את נוצות היונה מה שנוטל ממנה את האפשרות להמשיך את דרכה. הסערות אף הן מסוכנות ליונים, כי דרכו של הנץ לשחר לטרף דוקא בימים עכורים אלה. במזג אויר רע. תאלץ היונה לרדת לפעמים לשובך זר, בו תלכד, ותעלם מבלי שנדע את גורלה.

12. החזקה נכונה של היונה

בתקופת ההטלה אין היונה נתנת לטלטול דרכים. שמא תטייל בתוך תא הנסיעה או בתוך שובך זר. גם אחרי ההטלה אין היונה יכולה לעוף כראוי, מסבת חולשתה. כן אין לשלח יונה אל התרגילים בזמן הדגירה, ולא כל

שכן בימים האחרונים של הדגירה, כשהולך ונוצר בזפקה חלב היונים. הזפק עשוי לעבור על גדותיו מה שגורם ליונה יסורים. ואם היא נמצאת אז בדרכה אל ביתה, תאבד ברוב המקרים. כמו כן אין להסיע יונה המכלכלת גוזלים, לפחות עד שהגוזלים יגיעו לגיל 10 ימים. גם אחרי כן רצוי שלא להסיעה. כי כלכלת הגוזלים באופן מלאכותי בלתי רצויה היא. ומוטב להשאיר זאת בידי הטבע. כמו כן אין לשלוח יונה לשם תרגילי-אלוף בתקופת הנשירה.

בטרם תשלח היונה להתחרויות, יש לערוך אתה תרגילי תעופה קודמים, למרות מה שהיא כבר מאולפת. בזמן שאנו לוקחים את היונה להתחרויות, יש להביא גם בחשבון את מצב רוחה. כשם שמצב-הרוח קובע את הצלחת המתאגרף או את הצלחת המשחק בכדור-רגל, כן הוא קובע את הצלחתה של היונה. בזמן התרגילים המוקדמים אין לקבוע בדיוק את דרוג המרחקים, אשר לפיהם יש לאלף את היונה. דבר זה תלוי בעקר בטיב היונה ובמדת ידיעותיה — תרגיליה אשר קדמו. אפשר להתחיל את התרגילים המוקדמים מ-20 ק"מ לעבור מיד ל-50, 100, 150, 200, 250, 300, 400, 500, 600, 700, 900 ק"מ עם יונה בינונית, ואם היונה טובה יותר, אפשר להתחיל מיד ב-50 ק"מ ולעבור בהדרגה ל-100 או אפילו ל-200 ק"מ.

ההתמצאות —

לברור חשיבות ההתמצאות אביא לפני הקורא ארז דבריו של ס.א. טומפסון בספרו „החי בפרריות⁽¹⁾ וגורלו“.

(1) שדות אחו באמריקה הדרומית.

זהו סובר, שלחיות ישנם שלושה מקורות, אשר מהם הן
שואבות את אופיון.

הראשון הוא נסיון האבות. הנקרא אינסטינקט
שאינו אלא כשרון הבא להן מלידה ואשר נקבע בהן בדרך גדולן
במשך דורות על דורות ותחת לחץ ההכרח. המקור הזה הוא
החשוב ביותר, משום שהוא שומר ומגן עליה מרגע הולדה.
המקור השני הוא נסיון ההורים שעובר אליהן בירושה,
והשפעת החברים, שהן נמצאות בחברתם (השפעתם היא בדרך
הדוגמא). המקור הזה הוא עשיר במיוחד.

המקור השלישי הוא הנסיון העצמי של בעל החי,
שחשיבותו הולכת וגדלה. במדה שבעל החי גדל והולך.
ערך המקור הראשון נפסד והולך עם הזדקנותו של
החי. בקושי יכול מקור זה להסתגל לשנויים. המקור השני
סובל מחוסר אפשרות של בטוי הרעיונות בדרך השיחה
החפשית, דוגמת האדם; המקור השלישי מתעשר והולך, בה
במדה. שנסיון היונה גדל והולך. שלושה המקורות יחד הם
גורם מכריע.

מהדברים המובאים לעיל אנו רואים שעצוב האופי של
בעל החי תלוי בשלושה ערכים. בראשונה באינסטינקט, בשניה
בנסיון ההורים והתנהגות החברים, ובשלישית בנסיונו הפרטי
הוא. משום כך אנו דורשים מאת יוני־הדואר שתהיינה בנות
(א) גזע משובח. (ב) בנות הורים עשירים בנסיונות ומשובך מעולה.
הערך השלישי הוא ששומה עלינו לפתח בהן, ואת זאת אנו
עושים בדרך ההדרכה והאלוף. אנו מפתחים בהן את כשרון

ההתמצאות שהן כבר מחוננות בו. לשם כך אנו מתחילים להרחיק בהדרגה את היונה מן השובך בכוונים שונים ולהעמיד אותה בדרך זו בנסיינה העצמי. יתכן שדרוג המרחקים שאנו נוהגים לגבי היונה, אינו הכרחי, כפי שהנסייך כבר הוכיח בכמה מקרים, אולם על כל פנים אין הוא מפריע.

לשם פתוח חוש התמצאותה של היונה אנו משחררים אותה מכוונים שונים בעגול לפי הטבלה הבאה. ברור שאין לראות בטבלה חוק שאין לעבור עליו, היינו: אם הנקודה אשר ממנה יש בדעתנו לשחרר את היונה אינה מתאימה למרחק הקבוע בטבלה ויש הבדל בין המרחק הנתן לבין המרחק הרשום בחצי ק"מ או ק"מ שלם, אין לקחת זאת בחשבון.

סבוב ראשון ליונים צעירות

קו אוירי	ק"מ	5	סבוב ראשון
"	"	10	כעבור שלושה ימים
"	"	15	" 8 "
"	"	25	" 8 "
"	"	45	" 8 "
"	"	70	" 8 "
"	"	110	" 8 "
"	"	160	" 8 "
"	"	200	" 8 "
"	"	260	" 8 "

סבוב שני ליונים בני שנה

קו אוירי	ק"מ	10	סבוב ראשון
"	"	20	כעבור שלושה ימים
"	"	40	"
"	"	80	"
"	"	150	"
"	"	250	"
"	"	450	"

סבוב שלישי ליונים בעלי נסיון רב

קו אוירי	ק"מ	10	סבוב ראשון
"	"	20	כעבור שלושה ימים
"	"	50	" 8 "
"	"	100	" 8 "
"	"	150	" 8 "
"	"	200	" 8 "
"	"	300	" 8 "
"	"	400	" 8 "
"	"	500	" 8 "
"	"	700	" 8 "
"	"	900	" 8 "
"	"	1000	" 8 "

פרק ח'

הנשירה (Mauser)

הנשירה, אינה נכללת ברשימת המחלות, שהיונה נוטה לחלות בהן. הנשירה אצל יונים בוגרות, אינה אלא החלפת

הנוצות לקראת החורף הבא. עונת הנשירה מתחילה עם התקרב החרף. כאן בארץ יש לחשוב שתקופה זו מתחילה בסוף אוגוסט וגומרת בנובמבר. הנשירה מביאה בכנסיה עלומים ליונה, ומכניסה חיות במחזור דמה.

היונה משירה לראשונה את נוצות האברה. נשירה זו נעשית בהדרגה רבה. כך שהיונה אינה סובלת ביותר מחסר אפשרות לעוף, (מחוץ למקרי בודדים בהם נטל לגמרי מאת היונה כשרון התעופה). הנשירה מטרידה את היונה ונוסכת בה עצלות, לכן צריך להמנע בהחלט מלשלח אותה לאלוף או להתחרויות. בזמן שהנשירה מגיעה לשיאה. אחרי שהשירה היונה את נוצות האברה, היא משירה את הנוצות הסוככות. אז מתקרבת הנשירה אל שיאה. תיכף אחרי זה, מתחילה הנשירה של נוצות הפלומה¹, וכן נוצות הצואר והראש. נשירת הנוצות האלו הולכת במהירות, ויש שהיונה תפסיד בן לילה את נוצותיה הרכות שעל גופה. על צוארה ועל ראשה. כמהירות נשירת הנוצות, כן מהירות גדולן. עונת הנשירה נגמרת עם נשירת נוצות הזנב.

אצל היונים הצעירות מתחילה הנשירה בגיל של שלושה חדשים בערך. אף אצלן מתחילה הנשירה בנוצות האברה. אך, לא תמיד תשרנה אז גם הנוצות הדקות שעל הצואר והראש. הללו, נשירחן חלה בעיקר בעונת הנשירה הכללית. היינו בחדש אוגוסט-נובמבר. חשיבות מיוחדת נתנת לנשירה אצל היונים הצעירות, כי עם גמר תקופת הנשירה

(1) הנוצות הקטנות והרכות שעל הגוף.

משלים הגוף את מבנהו והדם מקבל מחזור חדש לגמרי.
ישנה עונת נשירה שניה שלא כלם שמים לבם אליה,
והיא באה כשהחורף מגיע לשיאו. היינו בחדשי ינואר-פברואר.
נשירה זו חלה רק על נוצות הגוף בלבד.
בעונת הנשירה יש לשים לב במיוחד אל כמות ואיכות
המזון. צריך להעשיר אותו בוויטמין A, לגוון אותו. עד
כמה שאפשר, ולהגדיל בו את אחוז הכרשינה.

פרק ט'

מחלות היונה

היונה חולה פחות מעופות הבית האחרים. הגורמים
למחלות יכולים להיות שונים, כגון: הפרעה במערכת כלי-
העכול, הצטננות, התדבקות או אינפקציה. הנגרמות ע"י אי-
נקיון השוכך, או מי-השתיה הבלתי נקיים. ומטרתנו היא לדעת
למנוע בעד המחלה ולא דוקא לרפאה. כי יונה שחלתה, יש
שלא תוכל עוד לשוב להשתתף בהתחרויות ולמלא שליחויות.
כדי למנוע בעד המחלות שמקורן בכלי-העכול, צריך
להקפיד שהמזון יהיה נקי ומוגש במדה. ובכדי למנוע בעד אלו
הנגרמות ע"י הצטננות צריך לשמור, בעקרה, שהשוכך יהיה
יבש. שלא תהיה בו רוח פרצים, ושהשמש תחדור לתוכו
במדה מספקת. וכדי למנוע אפשרות של התדבקות, אסור
להכניס יונה חדשה אל השוכך, בטרם נתברר אם היא לגמרי
בריאה. אין לתת ליונים לבוא במגע עם יתר עופות הבית. יש
להרחיק את השוכך ממעורת שפנים. כדי להמנע מן המחלות

שהן תוצאה מאי־נקיון, צריך לכבד את השוכך בכל יום, לסיד
אותו אחת לשלושה חדשים, לנקות אותו נקי יסודי לעתים
קרובות, לשמור על מִי־השתיה שיהיו תמיד נקיים ולדאוג
שמי האמבטיה יהיו אף הם נקיים. בתקופות החם הקשה, אפשר
לתת לתוך מי השתיה גרגירים אחדים של קליום פרמנגנט.

קיבה ומעים

(1) הפרעות בתהליך העכול.

סימני המחלה: מבע עצוב, היונה ממעטת
באכילה, או שהיא מפסיקה לגמרי לאכול. ריח רע נודף
ממקורה.

הסבה: המזון היה מקולקל, או שהיונה זללה
יתר על המדה.

אמצעי הרפוי: לשטוף את הזפק במים פושרים,
להכניס את היונה למקום חם, ולהאכיל אותה מאכלים קלים
ושרויים, כגון: חטה, כרשינה וכדומה. לתוך מי השתיה כדאי
לתת טפה אחת או שתיים של חומצת־המלח. הזנחה במקרה
מחלה זו עלולה לגרום ליונה מחלת מעים.

(2) שלשול.

סימני המחלה: מבע עצוב, עצלות, זנב מורד,
נוצות מסומרות, הנוצות דבוקות מסביב לפי הטבעת, הלשֶׁלשת
מימית וצבעה ירוק.

הסבה: הצטננות. אצל גוזלים צעירים: אכילה
גסה אחרי רעב ממושך.

אמצעי הרפוי: מבודדים מיד את היונה, כי יתכן שלפנינו מקרה של פרטיפוס. מעבירים את היונה אל שובך חם, מרעיבים אותה יום תמים, אחרי כן מתחילים להאכיל אותה אכל קל ושרוי ובכמויות קטנות. בשני הימים הראשונים רצוי לתת ליונה אחרי האכל כמה כפיות של מיץ זרעוני פשתה. את המיץ הזה מכינים באופן זה: מרתיחים במים שתי כפיות זרעוני פשתה עד שהם מקבלים צורה של נוזל דביק. אפשר למרוח את פי הטבעת בשמן.

אחרי כמה ימים תשוב היונה לאיתנה. מכל מקום, אין להחזיר את היונה אל השובך אלא אם כן הבריאה לגמרי. אצל גוזלים המחלה הזו קשה יותר, ונגמרת לפעמים במות.

3) הרעלת הקיבה.

סמני המחלה: הסמנים הם כמו בפרק הקודם בתוספת הקאה.

הסיבה: אכל מורעל חדר לזפק. על פי רוב מאכילה בשדדה.

אמצעי הרפוי: אם הגשת העזרה תהיה מיידית יש תקוה לרפא ולהציל את היונה. לשם כך צריך להריק מיד את הזפק ולשטוף אותו במים פושרים, מהולים בתמיסת קליום. אחרי כן צריך להשקות את היונה בחלב פושר. אם היונה מסרבת לשתות, יש להשקותה בעל כרחיה. אם העזרה תוגש באחור, אין תקוה להציל את היונה. גוזלים מתים לאחר כמה שעות.

(4) רזון.

סמני המחלה: היונה יושבת על מקומה עצובה. נוצותיה מסומרות. זנבה כפוף כלפי מטה. ממעטת באכילה. או שאינה אוכלת כלל, נגשת מדי פעם אל מי השתיה. הלשלת מימית ורירית. היונה רוזה מיום ליום. מחלה זו מופיעה אצל יונים בגילים שונים. הסבה: קלקול במערכת כלי העכול.

כל טפול במקרה זה הוא מיותר לגמרי. מחלה זו ממושכת ומיגעת ואין בכח היונה לשוב למצב של בריאות שלמה. עם כל הטפול בה, תמות לפעמים.

(5) הרחקת גוף זר שחדר לזפק.

יקרה לפעמים, שהיונה תבלע לקרבה בדרך אכילתה אבן, או עצם אחר, בגודל כזה, שאין בכח כלי העכול לעכל אותו. את הגוף הזה יש הכרח להרחיק. פותחים את זפק היונה בדרך נתוח, ואחרי שמרחיקים את הגוף הזר, יש לתפור את הפצע בחוט ומחט. המיוחדים לכך וש אפשר להשיגם בבתי המרקחת. עלינו לציין כאן, שמגדל-יונים אשר טרם נתנסה במלאכה זו, יעדיף למסור אותה ליד מאומנת.

הצטננויות ומחלות הנגרמות ע"י התדבקות ותנאים בלתי הגיוניים

(1) דיפטריה

סמני המחלה: נוצות היונה מסומרות. כנפירה מרושלות. עיניה דומעות וסגורות למחצה, והיא אחוזת

קדחת, מקורה פתוח למחצה וריר נוזל ממנו. הריר מתקרש מסביבו ומראה גבינה לו. צדו האחד של הראש או שניהם תפוחים. הקרומים הרירים של הלוע, הקנה והושט מכוסים ריר צהוב. היונה מפסיקה לאכל. עם התפתחות המחלה מרבה היונה בשתייה.

ה ס ב ה : הצטננות — לרוב במוג אויר רטוב, מזון מקולקל, רטיבות בשוכך והתדבקות.

א מ צ ע י ה ר פ ו י — בְּדוּד היונה הוא דבר הכרחי וצריך להעשות מיד, כי דרך מחלה זו להתפשט מהר. מוריקים את הזפק ושוטפים אותו במים פושרים, מהולים בתמיסת קליום פרמנגנט. מורידים את הקרום הצהוב ואת השלפוחיות הנראים בתוך הלוע עד שמתגלה דם. את המקומות האלה יש למרוח בתמיסת יוד וגליצרין. מעורבים חצי בחצי.

המזון מוכרח להיות נקי ומנופה, מגדילים את מנת הכרשינה והחטה. מים מוכרחים להיות נקיים ומורתחים. יש לחטא את השוכך ולתת לתוך מי השתיה של היונים גרגרי קליום פרמנגנט

(2) ק ר ו פ

המחלה הזו תוקפת יונים צעירות וזקנות כאחת. את היונים הצעירות אין לרפא כלל, כי ברוב המקרים מתפרץ זרם-דם דרך הנחירים (בעוד מראה היונה טוב), ועם פרוץ הדם, בא המות. ס מ נ י ה מ ח ל ה : כמו במחלת הדיפטריט מחוץ לריר הצהוב שאינו נראה בלוע, במקור היונה ובכלי הנשימה. היונה נושמת בכבדות.

הסבה: הסבה היא אותה של מחלת הדיפטריט
ונחשבת לה כאחות.

אמצעי הרפוי — למרוח את כלי הנשימה בתמיסת
יוד וגליצרין מעורבים חצי בחצי. להעמיק להחדיר את המכחול
בתוך הלוע.

אף מחלה זו היא מדביקה מאוד, ויש לבודד את היונה
ולנקות יפה את השוכך.

(3) קצרת (אסטמה)

סמני המחלה: נשימה קצרה מלווה לעתים
בנחירה.

הסבה: בהלת פתאום. לאות. (בעקר אחרי דגירות
תכופות). ומחלת הזקנה.

אמצעי הרפוי: אם המחלה היא כתוצאה מבהלת
פתאום, עבר תעבור מאליה. אם המחלה היא מלאות, הבאה
מדגירה מתמדת, יש למנוע מהיונה את הדגירה עד שתכריא.
אם יש ליונה גוזלים, צריך לקחת ממנה לפחות אחד. לא לתת
לה מזון מחמם (דורה).

אם המחלה היא תוצאה של זקנה, שוא יהיה כל רפוי.

(4) חלירע.

המגפה הזו מתפשטת והיא מסוכנת מאד. ברב המקרים
מועברת מחלה זו אל היונים ע"י התרנגולות והשפנים, אולם
יש מקרים, שהחידק מתרבה בשוכך עצמו. המקרה האחרון
מדאיג יותר.

סמני המחלה: דריונה עצובה וחסרת תאבון.
הלשלת מימית, רירית, מפוררת ומעלה ריח רע מאוד. היונה
משלשלת דם, וסובלת מהתכווצויות וכאבים גדולים.
בראש וראשונה צריך להרחיק את היונה מיתר היונים
ולחטא יפה את השובך.

רצוי שלא לטפל ברפוי המחלה כל עיקר, שכן גדולה
מאד סכנת התפשטותה. יונה זו, אין תקנה אלא להמיתה
ולקבור אותה עמוק באדמה, כדי למנוע כל גישה אליה מצד
כלב או חתול.

(5) נזלת.

סמני המחלה — שעול הדומה להתעטשות, היונה
צרודה, עצמות הרגליים והמקור חמות יתר על המדה,
התאבון חלש, היונה מקיאה לפעמים, כנפי הנחירים מתכסות
בשכבה צהובה.

הסבה: הצטננות.

אמצעי הרפוי: תחילה יש לנקות יפה ארז
הנחירים, אחר כך לזלף לתוכן טפה אחת של נפט. כמו כן,
למרוח את החך בתמיסת קליום, — טוב למרוח בעזרת נוצה.

(6) שתוק הכנפים או הרגלים.

סמני המחלה: היונה חדלת און לעוף אפילו בתוך
כתלי השובך עצמו. לפעמים אינה יכולה להתנועע כלל.
בפרקי אבריה מתגלות חבורות.

סבת המחלה: ברוב המקרים זו תופעה של מחלת
השגרון (רמטיזם), הבאה כתוצאה מרטיבות בשובך, או

מרוח פרצים, אולם יש מקרים שמחלה זו תופיע אחרי פרטיפוס.

בראש ובראשונה יש לבודד את היונה, כי המחלה הזו מדביקה ע"י המוגלה שהפצעים מפרישים, כ"כ יש לערוך מיד חטוי יסודי בשובך ולחפש אחרי סבת המחלה. כל אמצעי רפוי הם מיותרים. מכיון שהיונה נשארת ברוב המקרים בעלת מום. למרות מה שהיו מקרים אשר הוכיחו שמחלה זו נתנת לרפוי, לא כדאי לטפל ברפוייה.

(7) יבלות

היבלות מופיעות לרוב על אותם המקומות בגוף, שאינם מכוסים נוצות, כגון: על כפות הרגלים, סביב לעינים ועל הנחיריים. היבלות מתרבות מאד ומכסות את המקור כולו. היבלות מטרידות מאד את היונה ומשפיעות לרעה על תיאבונה והתפתחותה בכלל.

אמצעי הרפוי: נתוח דזיבלות. הוצאת שרשיהן ומריחת המקום באַרְגֵּנטום נִיטְרָאט.

(8) דלקת העינים.

סימני המחלה: העינים מכוסות מוגלה ודומעות. הסבה: על פי־רוב הצטננות. אמצעי הרפוי: מטים את היונה על צדה דזאחד ומטפטים לתוך עינה תמיסת בור פושרת. את היונים מטים, כדי שהנוזל ישהה בתוך העין כמה שניות. כ"כ אפשר לזלף לתוך העין תמיסת צינק.

(9) אבעבועות.

סימני המחלה: כמו במחלת הדיפטריט.
הסבה: אותה הסבה כמו במחלת הדיפטריט ונחשבת
לה כאחות.

אמצעי הרפוי: פותחים את הפצעים ומורחים
אותם בתמיסת יוד וגליצרין מעורבים חצי בחצי.
חטוי השובך הוא דהכרחי.

(10) רמשים.

רמשים שונים ממלאים לפעמים את השובך ונטפלים
אל היונים. הרמשים הם שונים: כנת היונה, קרדית ועוד.
הרמשים האלה מטרידים את היונים גם בשעות הלילה, ויש
מהם שנטפלים אל הגוזלים ומוצצים את דמם. יש בידי
הרמשים האלה להעביר מחלות.

אמצעי הרפוי: מושחים את הבדים בשובך בנפט
נקי, או כשהוא מעורב עם קרבולינאום, כ"כ מורחים את בית
שחים של היונים בתמיסת „ניקוטין סולפט“: טובלים נוצה
בתוך התמיסה הזו ומעבירים את הנוצה מתחת לכנף. לרפוי
הגוזלים אין להשתמש בתמיסה זו, שהיא חריפה ביותר.

(11) פצעים.

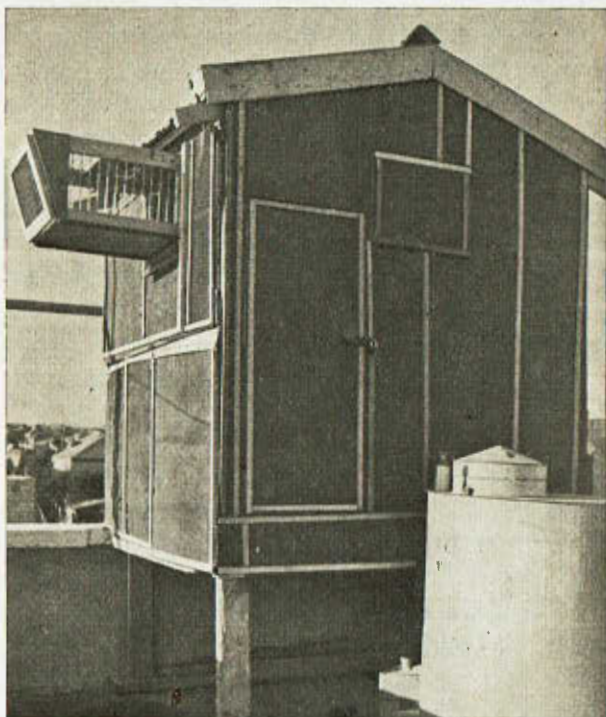
בפצעי היונה אין לטפל במיוחד כי הפצעים מגלדים
מעצמם במהירות. מלבד תמיסת „יוד“ לפעמים, אין להשתמש
בשום דבר אחר.

סבום

(1) חששות האכרים מפני הירונים.

פחדה של יונת-הדאר נפל על האכרים והוציאוה מכלל ענף גדול העופות, ולא עוד, אלא שגם עמדו לטהר את סביבתם מן האלילה היפה הזו, והכל על שום מה? על שום הדעה שנפוצה, כי דרכן של היונים, כביכול, להעביר מחלות אל הלול. בודאי ידוע לכל, לול העופות מהו, והתאר לולנית או או לולן אינו זר לגמרי למי שקרוב פחות או יותר לעניני משק חקלאי. התאר מדבר כאן בעד עצמו ומעיד, שישנו אדם, המתמחה והמטפל בלול. אך לעומת זה זר לנו לגמרי התאר שובכן, למרות מה ששובך הוא דבר הקים. תחת זה ידוע לנו יפה המושג „מפריחי יונים“, שם נרדף לכל בטלן וריקא. דבר זה בא ללמדנו על היחס שנקבע אל גדול היונים, אם במתכון או שלא במתכון. גם אלה הכופרים במושג „מפריחי יונים“ ומתכונים לקבל את בשר הגוזלים הטעים, וגם אלה המהדרים הנהנים ממראיהן הנאה וצורת חייהן המלבבת, ברובם, אינם דואגים להשיב חלף זה ליונים עצמן, לפחות, חלק קטן מתשומת-הלב שהם מקדישים ללול. (דאגה לתזונה מתאימה וקבועה, דאגה לסניטציה של השובך). עם טפול כזה, כפי שצוין בחוברת זו, אין שובך היונים עשוי לסכן אף כל-שהוא את הלול. מובן שגדול יונים כפי שהוא נהוג עתה: מזון? — שירים של מה-בכך; סניטציה? — יש שמשכינים את יוניהם בתוך גגות הבתים או הרפתות. התקרה עשויה רביץ, היינו, רשת ועליה טיה, רגל אדם אינה יכולה לדרוך שם ולשלש הגוזלים מצטברת דורות על דורות. ברור ששובך

זה או הדומה לו משמש קן לכל מיני זבובים ופרעושים,

13. שובך קבוע על 4 עמודים, גובהו 1.80 מ. שטחו 1.80^2 מ. חציו העליון של הקיר המזרחי הוא תריס שנתן להורדה. בחלק זה על הקיר קבועה רשת אשר דרכה חוזרת השמש לכל סגות השובך.

המזיקים לא רק לעופות הלול אלא גם ליונים עצמן. שובך אשר כזה מוטב, אולי, שלא יהיה כלל.

הנסיגנות הרבים אשר נעשו באירופה במעבדות הגדולות העוסקות במדע גדול העופות, הוכיחו, שהיונה היא אחד מעופות הבית הבריאים ביותר: בעלת מרוץ דם רצוי, מחוסנת כנגד רוב המחלות שבהן נגועים עופות הבית האחרים. היונה אינה זקוקה לזריקות חסון כנגד מחלות הדפטריה וכדומה. אשר לנדידת היונים אל השדות: אם היונים אינן נודדות בלהקות גדולות מאד, אין בדרך כלל כל סכנה לשדות החקלאות, ועוד תצמח להם תועלת מנדידה זו. את הגרעינים אשר נפלו לתוך הרגבים אין בכח היונים להשיג, כי אין דרכן, כדרך התרנגולת, לחטט בעפר. בדיקות הזפקים אשר נעשו אצל היונים שחזרו מן השדה, הראו, שהזפק מכיל בקרבו בעיקר עשבים המזיקים לשדות, שבלולים (ערומים, ובעלי קונכיות), חרקים שונים, ועוד מיני זחלים קטנים המביאים נזק לחקלאות.

2) למתחילים בגדול יוני-דאר.

על המתחילים בגדול יוני-דאר להזדיין בסבלנות! להיות מוכנים לכשלונות ולהפסדים! את היונים יש להשיג משובך השייך לאדם ישר ונאמן. טוב להביא את היונים אל השובך בעודן בגיל 28 — 30 יום, כי אז קל להרגיל אותן אליו, מבלי להזדקק לאיזה טפול מיוחד. אחר הוא המצב אם היונים המובאות בוגרות יותר והספיקו כבר להכיר את סביבתן הקרובה של השובך בו נולדו. לפעמים יהיה כמעט בלתי אפשרי להרגילן למקום החדש. היונים תאבדנה עם האפשרות הראשונה שתנתן להם לעוף. יותר קל להרגיל אל השובך, זכר או נקבה בודדים, אם הם מובאים אליו בגיל מתבגר ויש אפשרות לזווג אותם עם בני-זוג אשר נולדו בשובך זה. אולם גם אז יתכן שהיונה תברח ותשוב אל קנה הקודם, בו נולדה, אפילו אחרי ימים רבים.